Het verbod viel, het boek bleef overeind

Edwin Giltay

Laatst herzien 19 november 2026

Samenvatting In 2016 hief het Gerechtshof Den Haag een volledig publicatie- en spreekverbod op dat in 2015 was opgelegd voor het Nederlandse non-fictieboek *De doofpotgeneraal*, en verwierp het uitdrukkelijk de twijfel aan de zorgvuldigheid waarmee het was geschreven. Dit essay volgt de affaire die het boek documenteert: een militaire inlichtingenoperatie rond achtergehouden fotografisch bewijs van de genocide in Srebrenica in 1995, de infiltratie van een civiele werkplek in Delft en een bijna dertig jaar durend patroon van institutioneel zwijgen. Het laat zien hoe het boek als bewijs diende in de procedure van de Moeders van Srebrenica tegen de Staat, die uitmondde in het arrest van de Hoge Raad uit 2019 over de gedeeltelijke aansprakelijkheid van de Staat, en het documenteert de tegenstrijdige standpunten van opeenvolgende ministers. Het essay betoogt dat de aanhoudende weigering van de betrokken ministeries om inhoudelijk te reageren zelf het verhaal is: gedocumenteerde waarheid tegenover institutionele ontkenning.
Trefwoorden: Srebrenica, censuur, persvrijheid, militaire inlichtingendienst, doofpot, Nederland

De feiten in deze affaire zijn zo ongewoon dat vrijwel elke bewering in dit essay op een bron steunt.

1

Een uniek precedent

Op 12 april 2016 wees het Gerechtshof Den Haag een baanbrekend arrest, dat zowel het volledige verbod op *De doofpotgeneraal* als het spreekverbod van de auteur ophief. Beide had de voorzieningenrechter van de Rechtbank Den Haag vier maanden eerder opgelegd, op eis van een oud-medewerkster van de Militaire Inlichtingendienst (MID) die in het boek voorkomt.[1]

Het hof deed meer dan de vrije meningsuiting herstellen: "Anders dan de voorzieningenrechter, is het hof van oordeel dat deze onjuistheden [aangaande de personalia van de eiseres] ook onvoldoende zijn om de zorgvuldigheid in twijfel te trekken waarmee [auteur Edwin Giltay] te werk is gegaan bij het schrijven van het boek".[2] De oud-medewerkster had ook geëist dat Giltay zijn eigen werk in drie landelijke dagbladen tot pure fictie zou verklaren. Het hof stelde vast dat haar rol in het boek, anders dan zij suggereerde, niet "puur verzonnen" of "volstrekte fictie" is.[3]

Deze combinatie, een vernietigd totaalverbod mét rechterlijke rehabilitatie van de auteur, is vrijwel ongeëvenaard. Het Banned Books Museum noemt het "een zeer zeldzaam voorbeeld in onze collectie van een auteur die met succes een boekverbod heeft aangevochten".[4] Datzelfde arrest vat bovendien de kernclaim samen, in de woorden van het hof zelf: dat "het rolletje met foto's die een militair van Dutchbat [het Nederlandse VN-bataljon] heeft gemaakt in Srebrenica, niet per ongeluk is vernietigd, maar bewust is achtergehouden door de MID". Het hof stelde de juistheid hiervan niet vast, maar oordeelde wél dat de stelling thuishoort in "een debat van maatschappelijk belang" en dat een verbod "de fundamentele uitingsvrijheid in de kern" zou aantasten.[5]

In de Nederlandse rechtsgeschiedenis vormt dit een uniek precedent. Terwijl schrijvers als Multatuli zegevierden over aanvallen op specifieke passages, is *De doofpotgeneraal*, voor zover bekend, het enige Nederlandse boek waarvan een volledig verbod[6] gerechtelijk is opgeheven.

De enige twee onjuistheden in het boek die volgens het hof onbetwist vaststonden, een leeftijd en een naamspelling, leken eerder op *tradecraft* (spionagevakmanschap) dan op een fout van de auteur: inlichtingenpersoneel wijkt wel vaker af van zijn echte personalia.[7] Zo

verweet de eiseres de auteur dat hij haar naam als Overduin spelde, terwijl hij die spelling had overgenomen uit een onderzoek van Defensie[8] en er bovendien een brief opdook die zij zelf had ondertekend als Overduijn.[9] Officieel luidde haar naam weer anders: Overduyn.[10]

Het arrest is opgenomen in de juridische vakliteratuur (RAV 2016/75,[11] NJF 2016/242[12]) en wordt sindsdien in persvrijheidszaken door andere rechters aangehaald. Zo verwees de Rechtbank Rotterdam ernaar in een procedure die de toenmalige Surinaamse president Chan Santokhi in 2024 vergeefs had aangespannen tegen een boek over corruptie in regeringskringen.[13] De juridische zege is echter slechts een deel van het verhaal. Wat deze zaak zo belangrijk maakt, is wat *De doofpotgeneraal* aan het licht brengt, en hoe de overheid daarop heeft gereageerd. Of beter gezegd: hoe zij daar niet op heeft gereageerd.

2

De regering spreekt zichzelf tegen

De reactie van de Nederlandse regering op dit boek, waarvan het gerechtshof het verbod ophief, vertoont een opvallende interne tegenstrijdigheid. Eind 2020 bekritiseerde het Ministerie van Justitie de uitgever van de tweede druk. Giltay vroeg Justitie daarop per brief of ook *De doofpotgeneraal* onder nepnieuws, complottheorieën of anti-overheidspropaganda valt, en zo ja, met welke passages. De minister antwoordde in 2021 dat die classificaties “geenszins gebaseerd” zijn op de inhoud van het boek.[14] Passages noemde hij niet. Justitie wees in het boek dus niets aan wat zo’n etiket rechtvaardigt. In 2018 deed de minister van Defensie het echter af als een boek waarin “feiten en fictie inderdaad door elkaar heen” lopen.[15] Dit plaatst het publiek voor een onmogelijke keuze.

Het gebrek aan eensluidendheid raakt een staatsrechtelijk beginsel: de Grondwet draagt de ministerraad op de eenheid van het regeringsbeleid te bevorderen.[16] Toch nemen hier twee ministers uit hetzelfde kabinet uiteenlopende standpunten in over hetzelfde werk, terwijl de rechter al in 2016 geen reden zag te twijfelen aan de zorgvuldigheid van de auteur. Volgens de ene minister berust het etiket nepnieuws geenszins op het boek, volgens de andere lopen feiten en fictie erin door elkaar.

Wie heeft gelijk: de minister van Justitie, of de minister van Defensie, die al decennialang weigert opheldering te geven? In 2017 vroeg de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer de minister unaniem om een reactie op de brief waarin Giltay de beschuldigingen uit het boek herhaalde.[17, 18] De minister antwoordde de Kamer, maar over de inlichtingenaffaire zweeg hij. Kan een regering als scheidsrechter van de waarheid fungeren wanneer haar eigen ministers elkaar tegenspreken?

3

Wat het boek onthult: de Srebrenica-doofpot

Wat heeft tot dit institutionele stilzwijgen geleid? *De doofpotgeneraal* beschrijft minutieus hoe een Nederlandse militaire inlichtingenoperatie volledig uit de hand liep. Die operatie omvatte het bespioneren van burgers op hun werkplek en het achterhouden van fotografisch bewijs met betrekking tot de genocide van Srebrenica in 1995. Meer dan achtduizend Bosniakken (Bosnische moslims) werden toen vermoord, nadat Nederlandse VN-troepen hadden gefaald in de bescherming van hun enclave. De titel is de bijnaam van de landmachtgeneraal die in 2002 opstapte na het officiële onderzoeksrapport over de val van de enclave. Het boek noemt hem bij naam.[19] Het fotorolletje, waarop luitenant Rutten lichamen van vermoorde mannen had vastgelegd,[20] was volgens deskundigen met opzet vernield.[21]

Het boek beschrijft hoe deze operatie in 1998 begon met de infiltratie van militair inlichtingenofficier Barbara Overduyn in Giltays civiele werkplek in Delft, het kabelbedrijf Casema. Zij benaderde Giltay, die kort daarvoor bij de marine had gesolliciteerd, en adviseerde hem, zo verklaarde zij later zelf, "een open sollicitatiebrief te schrijven aan de MID".[22] Ze sprak daarbij openlijk over intern verzet binnen haar inlichtingendienst tegen het achterhouden van de Srebrenica-foto's. Het rolletje was volgens haar niet mislukt maar lag "gewoon in het MID-archief".[23]

Volgens het boek was Overduyns opdracht om Giltay te werven vooral een list: op zijn afdeling kon zij zelf in de gaten worden gehouden, nadat er twijfels waren gerezen over haar functioneren. Een tweede infiltrant, in het boek ontmaskerd als de echtgenote van de generaal uit de titel, noteerde heimelijk welke staatsgeheimen Overduyn er prijsgaf, en stal zelf een toegangskaart. Daarmee drong een fotograaf het pand van Casema binnen om Overduyn daar aan het werk vast te leggen. Met die aantekeningen en opnamen werden Overduyn en haar chef, die zich net als zij tegen het achterhouden van de Srebrenica-foto's verzette, bij de MID onder druk gezet om op te stappen. Zo werd volgens het boek het interne verzet gebroken.[24]

Nadat Giltay bij de Nationale ombudsman had geklaagd over onder meer de handelwijze van de MID bij Casema,[25] beschuldigde Overduyn hem ervan "irritant", "onaangepast" en "volledig gestoord" te zijn.[26] Volgens een bron uit inlichtingenkringen die in het boek wordt aangehaald, wekte zijn klacht haar jaloezie: zij zou zich gedwarsboomd hebben gevoeld in haar ambitie zelf klokkenluider te worden.[27] Haar uitspraken deed ze in een onderzoek dat de MID naar zichzelf instelde. Dat de dienst zichzelf zou onderzoeken, was op 26 januari 1999 bij de MID afgesproken tussen zijn plaatsvervangend hoofd en de klachtbehandelaar van de ombudsman.[28] Het verslag van dat zelfonderzoek, opgesteld in opdracht van datzelfde plaatsvervangend hoofd, nam minister van Defensie Frank de Grave in zijn reactie aan de ombudsman over als officieel standpunt. Daarmee verschoof hij het onderwerp: op een klacht over Defensie antwoordde hij met een oordeel over het karakter van de klager.

Dat dit essay het hier over de auteur heeft, komt niet omdat zijn zaak zwaarder weegt dan die van de nabestaanden. Het komt omdat de Nederlandse Staat het persoonlijk maakte, en omdat het beschadigen van de boodschapper al bijna dertig jaar de manier is om de boodschap buiten de deur te houden: waar zijn de foto's van Srebrenica gebleven?

Giltay meldde de ministeriële uitlatingen over hem in juni 1999 als laster bij de hoofdofficier van justitie.[29] Twee weken later zette de minister zowel het hoofd van de Militaire Inlichtingendienst als zijn plaatsvervanger aan de kant wegens een "ernstige beoordelingsfout".[30, 31] De twee hadden de bewindsman niet ingelicht over een onderzoek van de dienst zelf naar rechts-extremistisch gedrag van Dutchbatmilitairen in Srebrenica. Die plaatsvervanger was dezelfde in wiens opdracht het verslag over Giltay was opgesteld.[32]

Toen Giltay in juli 1999, op advies van advocaat Gerard Spong,[33] ook aangifte wilde doen bij de politie, weigerden de rechercheurs om die op te nemen. Pas nadat de districtschef Giltays klacht daarover in maart 2000 op twee punten gegrond had verklaard en daarvoor zijn verontschuldiging had aangeboden,[34] werd de aangifte wegens smaad en laster in juni 2000 alsnog opgenomen bij de Haagse politie.

In die aangifte legde Giltay ook vast wat Overduyn over het fotomateriaal had gezegd: "Ongevraagd verklaarde zij dat het mislukken van de zogenaamd mislukte ontwikkeling van de gemaakte foto's een fabel was en dat zij zelf de foto's had gezien".[35] Als dat klopt, is het rolletje pas vernield nadat de foto's waren afgedrukt. Drie maanden na zijn aangifte kreeg Giltay schriftelijk bericht dat het onderzoek "geen

resultaat heeft opgeleverd" en in de administratie werd "opgelegd", weggelegd dus.[36] Over de foto's zegt die brief niets.

Daarop riep Giltay de hulp in van Hare Majesteit koningin Beatrix. Er volgde een interventie: het staatshoofd stelde Giltays brief ter behandeling in handen van de minister van Binnenlandse Zaken.[37] Hierop erkende burgemeester Wim Deetman van Den Haag, beheerder van het politiekorps, tegenover Giltay formeel dat zijn korps onjuist jegens hem had gehandeld. Hem was toegezegd dat hij de afhandeling van zijn klacht over de geweigerde aangifte vooraf in concept zou zien, en dat was niet gebeurd.[38, 39]

Met Overduyns uitspraken over de foto's is, voor zover uit de stukken blijkt, nooit iets gedaan. De karakterisering door de minister staat daarentegen nog steeds online, in het openbare rapport van de Nationale ombudsman uit 1999.[40] Dit ondanks aanzienlijk tegenbewijs: een Defensiekeuring uit 1998 die een sterk karakter constateerde,[41] professionele aanbevelingen van multinationals, waaronder IBM en Deloitte,[42, 43, 44, 45] en de rechterlijke erkenning dat er geen reden is om aan Giltays zorgvuldigheid te twijfelen.[46]

Hoewel de karakterisering nooit door Defensie is ingetrokken, ontkende minister van Defensie Ank Bijleveld in 2018 botweg dat het ministerie zich ooit in die zin over Giltay had uitgelaten.[47] Dat die kwalificatie werkelijk is gebruikt, ligt echter niet alleen in dat ombudsmanrapport vast.[48] Al sinds augustus 1999 staat zij zwart op wit bij het Openbaar Ministerie,[49] en sinds 2002 ook bij de rechter. Toen Giltay zich bij het Gerechtshof Den Haag beklaagde over het uitblijven van vervolging, tekende het hof op dat Overduyn, "werkzaam bij de MID", inderdaad had verklaard dat Giltay "volkomen gestoord" was.[50]

4

Een doofpot met internationale dimensie

Waar de lasterzaak een binnenlandse aangelegenheid bleef, reikte de doofpot rond het fotomateriaal tot in de internationale rechtsgang. Bij het Joegoslaviëtribunaal in Den Haag kwam het fotorolletje ter sprake in het proces tegen Radovan Karadžić, de Bosnisch-Servische leider die mede voor de genocide in Srebrenica tot levenslang werd veroordeeld. In 2011 getuigde daar Johannes Rutten, de luitenant van Dutchbat III die op 13 juli 1995 bij Potočari lichamen van geëxecuteerde Bosniakken fotografeerde. Daarbij werd vastgelegd dat hij zijn rolletje na terugkeer overdroeg aan de MID. Vervolgens was hem meegedeeld dat de foto's bij het ontwikkelen waren mislukt.[51]

Het was contra-inlichtingenmajoor De Ruyter die het rolletje in ontvangst nam.[52] Het NIOD-rapport, het door het kabinet gelaste onderzoek naar de val van Srebrenica, tekent over hem op dat hij het bataljon al tijdens de opleiding had voorgehouden dat de bevolking van de enclave uit "louter tuig" bestond.[53] Dezelfde majoor nam in februari 1999 het verhoor van Overduyn af waaruit het ministeriele standpunt voortkwam dat Giltay "volledig gestoord" was.[54] Op 6 december 2002 getuigde hij onder ede voor de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica over het lot van datzelfde rolletje.[55] De ontmenselijking van de moslimbevolking, het verdwenen bewijs en het gek verklaren van Giltay delen daarmee niet alleen een ministerie, maar ook een functionaris.

Het rolletje van Rutten staat niet op zichzelf. Eind 2016 kondigden de advocaten Klaas Arjen Krikke en Michael Ruperti namens ruim tweehonderd leden van Dutchbat III aan dat zij via de rechter inzage in beeldmateriaal zouden vorderen: afdrukken van ten minste acht fotorolletjes. Die liggen volgens hen in het archief van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), zoals de MID inmiddels heet.[56] Of die vordering is ingesteld, is nooit bekend geworden.

Krachtens hoofdstuk VII van het VN-Handvest waren alle staten, Nederland inbegrepen, verplicht volledig met het tribunaal samen te werken, tot en met het overleggen van bewijsmateriaal.[57] Toen Giltay het Joegoslaviëtribunaal naar de rolletjes vroeg,[58] antwoordde het parket van de aanklager op 3 oktober 2017 dat het geen kennis had van de "acht fotorolletjes".[59] Beelden van Dutchbat telden in de genocideprocessen wel mee, maar van de rolletjes in het MIVD-archief wist het parket niets.

Hoe zwaar het Nederlandse falen in Srebrenica weegt, staat politiek allang vast: in 2002 trad het voltallige kabinet af na het NIOD-rapport.[60] De fotorolletjes horen bij datzelfde dossier. De Ruyter hield in zijn verhoor voor de enquêtecommissie staande dat Ruttens rolletje bij het ontwikkelen was mislukt: het betrof volgens hem een opeenstapeling van "situaties waarin de wet van Murphy toesloeg", kortom "gewoon pech".[61] Het NIOD had al geconcludeerd dat het rolletje door "een menselijke fout" was mislukt, en dat "bij gebrek aan concrete bewijzen" de verdenking van opzet geen stand hield.[62]

Volgens hetzelfde rapport zaten op het rolletje ook "opnamen van het scheiden van mannen en vrouwen en de rol van Dutchbatters daarbij".[63] Dat die foto's een motief waren om het rolletje te vernietigen, achtte het NIOD onwaarschijnlijk. Wie het om die reden vernietigde, moest de foto's immers eerst hebben gezien, zo redeneerde het instituut.[64] Het rapport maakt geen melding van de aangifte van Giltay uit 2000, waarin hij vastlegde dat de ontwikkeling volgens Overduyn niet was mislukt en dat ze de foto's zelf zou hebben gezien.[65]

Al vóór het NIOD-rapport was de officiële lezing omstreden, tot in de krijgsmacht zelf. Zo gaf generaal Hans Couzy, in 1995 bevelhebber van de landmacht waartoe Dutchbat behoorde, in 1998 als oud-bevelhebber zijn eigen lezing: de MID wilde het rolletje zélf ontwikkelen. De gedachte was volgens hem dat het daar "honderd procent safe" zou zijn. Dat het uitgerekend daar werd verknoeid, noemde hij "een verhaal wat natuurlijk nooit iemand gelooft".[66] Kolonel Charlef Brantz, in juli 1995 waarnemend commandant van de VN-sector waaronder Dutchbat viel, uitte naar eigen zeggen al in augustus 1995 in het actualiteitenprogramma NOVA zijn twijfel aan de uitleg van zijn eigen landmacht. Een organisatie die zichzelf serieus neemt, kan het zich volgens hem niet veroorloven "op een dergelijke nonchalante manier met dat materiaal om te gaan".[67]

Ook Hans Laroes, oud-hoofdredacteur van het NOS Journaal, schreef in 2014 in het nawoord van *De doofpotgeneraal* over het verhaal dat het ontwikkelen was mislukt: "Niemand die ik sprak geloofde het; geen journalist zonder twijfel aan en cynisme over deze [officiële] lezing".[68] Het totaalverbod van 2015 trof ook zijn nawoord. Zo werd destijds zelfs zijn breed gedeelde scepsis het zwijgen opgelegd.

5

Meer dan een verboden boek

De internationale aandacht voor *De doofpotgeneraal* weerspiegelt niet alleen nieuwsgierigheid naar een verboden titel, maar ook bezorgdheid over wat het onthult: bewijs van institutionele doofpotpraktijken in de nasleep van de genocide van Srebrenica. In juli 2015 voerden de Moeders van Srebrenica het aan als illustratie van precies het doofpotpatroon dat erin wordt beschreven. Het staat in hun memorie van grieven tegen de Nederlandse Staat, in de passage over het vernietigen van foto- en videomateriaal.[69]

Dat was geen toevallige keuze: hun advocaten volgden het boek van meet af aan.[70] Simon van der Sluijs woonde in november 2014 de presentatie van de eerste druk bij. Al in februari 2015 schaarden hij en zijn collega Marco Gerritsen zich erachter in een aanbeveling: "Edwin Giltay beschrijft hoe zijn rechten door de Staat zijn opgeofferd om de doofpot rond

het fotorolletje uit Srebrenica gesloten te houden. Andermaal wordt het vermoeden gevoed dat de Staat verantwoordelijk is voor het laten verdwijnen van het beruchte fotorolletje".[71]

Nog voordat *De doofpotgeneraal* verscheen, had het al bijval gekregen uit onverdachte hoek: oud-minister Jan Pronk, die politieke verantwoordelijkheid nam voor het falen van de Nederlandse VN-missie in Srebrenica, noemde het "minutieus beschreven en goed gedocumenteerd".[72] De Staat weerlegde de boekinhoud in de rechtszaak van de Moeders niet. Uit militaire inlichtingenkringen kwam wel tegenspraak. Naar eigen zeggen benaderde Overduyn het Ministerie van Defensie, dat het werk bleek te kennen maar besloot zelf geen actie te ondernemen.[73] Hierop eiste Overduyn, die haar rol in het boek verzonnen noemde, een volledig boek- en spreekverbod, dat de rechtbank in december 2015 oplegde.[74] Verboden werden niet alleen verspreiding, publicatie en herdruk, maar ook verdere promotie van het boek "bij lezingen, boekpresentaties en andere openbare uitingen". Op overtreding stond een dwangsom tot €100.000. Het verbod raakte daarmee zelfs Giltays vrijheid om over zijn eigen leven te spreken.

Giltay verweerde zich met mediarechtadvocaat Jurian van Groenendaal aan zijn zijde,[75] waarna het hof het verbod in 2016 vernietigde. In 2019 stelde de Hoge Raad in de zaak van de Moeders de Nederlandse aansprakelijkheid vast op tien procent van de schade voor de nabestaanden van ongeveer 350 mannen die op 13 juli 1995 van de Dutchbatbasis werden weggestuurd.[76]

Voor de nabestaanden bleef het bij een fractie van wat zij hadden gevorderd; het gerechtshof had de aansprakelijkheid twee jaar eerder nog op dertig procent gesteld.[77] Al in dezelfde memorie van grieven schreven hun advocaten dat het er "minstgenomen de schijn van heeft dat de Staat doelbewust door tussenkomst van de militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst de bewuste foto's van het beruchte fotorolletje heeft vernietigd of achterhoudt".[78] Voor de stelling dat het rolletje van Rutten nooit was mislukt, verwezen zij naar vier pagina's uit *De doofpotgeneraal*.[79]

De impact van het boek reikt veel verder dan de rechtszaal. De censuur werkte juist averechts: de poging het te verbieden joeg het verhaal de wereld over.[80, 81] Giltay voegde in de tweede druk acht hoofdstukken over de censuurstrijd toe,[82] en in de derde nog twee. Inmiddels zijn er meer dan vierhonderd publicaties en vermeldingen over het boek verschenen, van kranten en omroepen tot naslagwerken en fora, en van Brazilië tot Indonesië.[83, 84] Die aandacht is geen eerbetoon maar een steeds herhaalde vraag die Defensie onbeantwoord laat: wat had de Militaire Inlichtingendienst te verbergen?

6

Drie affaires

Op één civiele werkplek in Delft kwamen de sporen samen van drie affaires uit de naoorlogse Nederlandse geschiedenis: Srebrenica, de IRT-affaire en een geheim honey-trapprogramma. Dit waren geen parallelle dossiers. Ze kruisten elkaar daar. Het boek spitst zich dus "slechts deels" toe op het achterhouden van het beruchte fotorolletje[85] en beschrijft uitvoerig wat zich op die werkvloer afspeelde.[86]

Het eerste spoor is dat van Srebrenica en kwam hierboven al aan bod: de infiltratie van Overduyn op een kleine afdeling van Casema, in 1998.[87, 88, 89]

Het tweede begint bij een vrouw die daar ook werkte en in een levensbedreigende situatie was beland. Voor dat gevaar was ze gevlucht uit haar provinciestad, zo vernam Giltay in 1998. Bovendien was ze, zo hoorde hij in 1999 uit geheel andere bron, door het Ministerie van Justitie opgenomen in een getuigenbeschermingsprogramma. Om zijn oud-collega niet in gevaar te brengen, gaf Giltay haar in

zijn boek een gefingeerde naam en zweeg hij zevenentwintig jaar over dat programma. Wel schreef hij erin dat hij "een aantal onthullingen" achterwege liet, voor zijn veiligheid "en die van anderen".[90] Zo bleef onvermeld wat de affaire had kunnen verduidelijken. Na al die jaren noemt dit essay het programma wel, en niet meer dan dat: haar naam en nadere details houdt het voor zich.

Buiten haar schuld was de vrouw verwikkeld geraakt in een corruptieschandaal rond de IRT-affaire, waarbij politie en justitie infiltreerden in de georganiseerde drugscriminaliteit. Terwijl Justitie haar als beschermde getuige had ondersteund bij de opbouw van een nieuw leven, maakte Defensie daarna van haar werkplek in Delft een geheime observatiepost voor een inlichtingenoperatie. Met andere woorden, de linkerhand van de Staat compromitteerde wat de rechterhand werd geacht te beschermen.

Dat deze inlichtingenoperatie zich direct naast de 'beschermde' burger afspeelde, werd tegenover Giltay in 1999 door een bron uit inlichtingenkringen afgedaan als louter toeval. Toch liet dezelfde bron hem weten dat de aanwezigheid van de getuige de belangstelling van de MID voor deze afdeling had aangewakkerd.[91] Dat wijst eerder op voorkennis dan op toeval. De dienst zou dan vooraf hebben geweten wie daar werkte. In elk geval kwam ook de bedreigde getuige onder observatie te staan. De vraag dringt zich op of de operatie op die afdeling niet ook dit doel diende: deze vrouw te volgen, gezien haar rol als getuige in een staatscorruptiezaak.

Het derde spoor leidt naar de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD). Het boek, waarvan het Gerechtshof Den Haag de twijfel aan de zorgvuldigheid verwierp,[92] beschrijft ook een apart honey-trapprogramma van de BVD: een valstrik waarbij een dienst buitenlandse diplomaten laat verleiden om hen daarna onder druk te kunnen zetten. Het programma moest voor het parlement worden verzwegen. Giltay werd in 1992 gepolst of hij eraan wilde meewerken.[93] In 1998 raadde Overduyn hem op zijn werk aan bij de MID te solliciteren, zoals zij later zelf verklaarde.[94] Daarmee deed de MID volgens het boek wat de BVD in 1992 had gedaan: hem benaderen voor inlichtingenwerk.[95] Zo komt ook dit spoor uit op de werkvloer in Delft.

In 2015 verklaarde minister van Binnenlandse Zaken Ronald Plasterk, verantwoordelijk voor de opvolger van de BVD, dat hij van het manuscript kennis had genomen. Hij voegde daaraan toe: "Ik zal er verder niet inhoudelijk op reageren".[96] Op verzoek van de auteur gaf hij echter opdracht tot een officieel onderzoek door de CTIVD, de toezichtcommissie voor de inlichtingendiensten. Zesenveertig dagen later trok hij die opdracht in.[97, 98]

De samenloop van drie affaires kan helpen verklaren waarom de Staat zo volhardend heeft gezwegen: erkenning van de bevindingen over de Militaire Inlichtingendienst zou de onthulling over de Binnenlandse Veiligheidsdienst geloofwaardigheid verlenen, en vice versa. Daarnaast zou een erkentenis dat de Staat zijn zorgplicht rond de getuigenbescherming verzaakte, het hele programma ter discussie kunnen stellen. Het resultaat is een regering die met drie stemmen spreekt: afwijzing (Defensie), stilzwijgen (Binnenlandse Zaken) en een in feite ontkennend antwoord op de vraag of het boek nepnieuws is (Justitie).

7

Nooit een inhoudelijk antwoord

Dit patroon van nooit inhoudelijk antwoorden, op geen enkel niveau, is geen recente ontwikkeling. Hoewel het boek bij het gerechtshof overeind bleef en internationaal weerklank vond, hebben de ministeries die erin worden genoemd inhoudelijk nooit gereageerd op de onthullingen. Het begon al vóór publicatie. Op 30 oktober 2000 wees minister van Defensie

Frank de Grave een rehabilitatieverzoek af met de slotzin: "Op verdere brieven uwerzijds zal niet meer worden gereageerd".[99]

Op 20 november 2010 stuurde de auteur een vertrouwelijke brief[100] aan de fractievoorzitters Job Cohen, Stef Blok en Geert Wilders, destijds tevens leden van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.[101] Hierbij was een gedetailleerd getuigenverslag over deze affaire gevoegd, een vroege manuscriptversie van *De doofpotgeneraal*. Wat er na ontvangst met de brief gebeurde, heeft Giltay nooit vernomen. Zes weken later, in de nacht van 31 december 2010 op 1 januari 2011, brak er brand uit in Giltays berging in Den Haag, die zich bevindt in een afgesloten bergingsgang naast en onder zes appartementen. De politie registreerde de brand als brandstichting.[102] In de vlammen ging zijn papieren dossier verloren; digitale kopieën zijn echter op meerdere locaties bewaard gebleven. Een verband met de inhoud van zijn getuigenis is onwaarschijnlijk maar valt niet uit te sluiten: de dader is nooit getraceerd.

Ruim drie jaar later, in maart 2014, ontvingen de ministers van Defensie en Binnenlandse Zaken voorafgaand aan publicatie het volledige manuscript van *De doofpotgeneraal*, met een formele kennisgeving en een deadline voor een reactie. Beide ministeries tekenden voor ontvangst.[103, 104] Dat het manuscript vóór publicatie aan beide ministers is gezonden met het verzoek te reageren, staat sinds 2016 bovendien als onbetwist feit in het arrest.[105] De ministers kozen ervoor te zwijgen. Er kwam geen inhoudelijke reactie bij de publicatie, noch toen het verbod in 2016 met gerechtelijke lof werd opgeheven.

In juni 2017 wees Defensie een verzoek tot intrekking van de ministeriële gekverklaring uit 1999 af met een beroep op het ombudsmanrapport uit datzelfde jaar en een CTIVD-onderzoek. Beide instanties zouden namelijk Giltays klachten over de MIVD ongegrond hebben verklaard.[106]

Beide pijlers van dit standpunt waren echter al jaren weerlegd. Het ombudsmanrapport gaf de reactie van de minister weer en steunde mede op de lezing van Overduyn.[107] Die lezing was ondergraven in de rechtszaak die zij zelf had aangespannen. Het Gerechtshof Den Haag oordeelde dat haar rol in het boek niet "puur verzonnen" is en verwierp de twijfel aan de zorgvuldigheid van de auteur.[108] Zij liet in hoger beroep onweersproken dat haar beweringen over hem met bewijs waren ontzenuwd.[109] Bovendien had de ombudsman zelf, binnen twee maanden na verschijning van het rapport, al aan Giltay geschreven: "Het is niet zo dat de Nationale ombudsman de lezing van de betrokken ex-medewerkster van de MID als absolute waarheid ziet, en uw lezing daarmee als onwaar".[110]

De tweede pijler, een CTIVD-onderzoek naar Giltays klacht over de MIVD, bestond niet en dat lag al sinds 2009 op briefpapier vast. De voorzitter schreef Giltay in januari 2009 dat de commissie zijn klacht niet kon onderzoeken, omdat de minister haar niet om advies had gevraagd.[111] De volgende CTIVD-voorzitter zag in oktober van dat jaar, mede gezien Giltays briefwisseling met Defensie, geen aanleiding zijn vragen alsnog te beantwoorden.[112] Die klacht dateerde van 1 september 2007, toen Giltay minister van Defensie Eimert van Middelkoop in een aangetekende brief onder meer vroeg: "Hebt U de foto's [van ernstig falen in Srebrenica] al gezien?"[113] Daar ging de minister niet op in.[114] Dat de CTIVD die klacht nimmer onderzocht, bevestigde ten slotte generaal Onno Eichelsheim, destijds directeur MIVD en sinds 2021 Commandant der Strijdkrachten. Hij schreef Giltay in oktober 2017: "De CTIVD heeft geen klacht van u jegens de MIVD behandeld. Er is om die reden ook geen rapport van de CTIVD".[115]

Eveneens in 2017 besloot de vaste commissie voor Defensie unaniem de minister om een reactie te vragen. Aan dat besluit ging een stap van Kamervoorzitter Khadija Arib vooraf: ze

zond Giltays brief door aan de commissie.[116] De officiële Kamerbrief ontweek hierop de militaire inlichtingenaffaire echter volledig.[117] Minister Ank Bijleveld, in 2018 naar de zaak gevraagd, verklaarde eenvoudigweg: "Daar vindt Defensie verder niets van".[118] Nadat de Hoge Raad in 2019 had geoordeeld dat Nederland deels aansprakelijk is voor ongeveer 350 Srebrenica-doden,[119] in de zaak waarin de advocaten van de Moeders zich op het boek beriepen, hoorde Giltay wederom niets van Defensie. In 2020 nodigde hij Defensie nogmaals formeel uit inhoudelijk te reageren, ditmaal met het oog op een vertaling.[120] Bijleveld antwoordde dat zij daar "geen behoefte" aan had, zonder dit juridisch te motiveren.[121]

De Staat zwijgt niet alleen over het boek, maar ook over de behandeling van de auteur. Het boek stelt dat tegen Giltay verstoringsmaatregelen zijn genomen:[122] ingrepen waarmee een inlichtingendienst iemands activiteiten ontmoedigt of in de kiem smoort. Een handboek voor de opsporingspraktijk beschrijft wanneer een dienst daartoe kan overgaan: tegen "antidemocratische, staatsgevaarlijke of andere activiteiten" die zijn gericht tegen de belangen die de wet beschermt. Het noemt als voorbeeld van zo'n maatregel "het verspreiden van desinformatie".[123]

Dit essay gaat niet verder dan de vaststelling dat wat hem sinds 1998 overkwam, de kenmerken van zulke maatregelen draagt. Overduyn hield een Casema-medewerker voor dat Giltays antecedenten slecht waren en gebood hem niet meer met Giltay om te gaan.[124] Giltay had toen een liefdesrelatie met hem;[125] zo werd ook Giltays privéleven geraakt. De ministeriële kwalificatie uit 1999 betrof zijn werkzame leven. Zij is sindsdien gehandhaafd en komt voort uit het verhoor van Overduyn door De Ruyter, de contra-inlichtingenmajoor die ook het fotorolletje in ontvangst nam.

Geen van de drie gronden uit het handboek is ooit tegen Giltay aangevoerd. "Staatsgevaarlijk" had hij zelf geopperd, in dezelfde brief waarin hij naar nepnieuws, complottheorieën en anti-overheidspropaganda vroeg. De minister van Justitie sloot dat woord in 2021 schriftelijk uit.[126] "Antidemocratisch" laat zich evenmin zeggen van een burger die zich wendde tot ombudsman, officier van justitie, politie, burgemeester, minister, staatshoofd, rechter en parlement. Blijft over de restcategorie: andere activiteiten tegen de belangen die de wet beschermt. Het manuscript lag in 2014 vóór publicatie bij de ministers van Defensie en Binnenlandse Zaken. Het stond hun vrij aan te voeren dat staatsgeheimen, militaire veiligheidsbelangen of lopende operaties in het geding waren. Dat hebben zij niet gedaan, in 2014 niet en daarna ook niet, net zomin als later de minister van Justitie:

Reacties van de Staat op het boek, 2014–2021

Jaar	Ministerie en moment	Reageerde de minister inhoudelijk op het boek?	Deed de minister een beroep op staatsgeheim?
2014	**Defensie** manuscript met formele kennisgeving[127]	Nee	Nee
2014	**Binnenlandse Zaken** manuscript, een week later[128]	Nee	Nee
2015	**Binnenlandse Zaken** herhaalde kennisgeving; CTIVD-onderzoek later ingetrokken[129]	Nee	Nee

Jaar	Ministerie en moment	Reageerde de minister inhoudelijk op het boek?	Deed de minister een beroep op staatsgeheim?
2017	**Defensie** rehabilitatieverzoek met verwijzing naar het boek[130]	Nee	Nee
2017	**Defensie** unaniem verzoek van de vaste commissie voor Defensie om een reactie[131]	**Deels** Wel een reactie op verzoek van de vaste commissie voor Defensie, maar niet op de inlichtingenaffaire	Nee
2020	**Defensie** herhaalde uitnodiging om inhoudelijk te reageren[132]	Nee	Nee
2021	**Justitie** vraag naar termen als nepnieuws en staatsgevaarlijk[133]	**Deels** Wel een antwoord op de vraag naar die termen: in feite is geen ervan op het boek van toepassing	Nee

Kortom, zeven momenten, drie ministeries, één patroon: nergens een beroep op een staatsgeheim. Het zwijgen is geen wettelijke geheimhouding. Het is een keuze. Toen Defensie in juni 2017 haar weigering om de gekverklaring in te trekken wél motiveerde, beriep ze zich niet op staatsveiligheid, maar op het weerlegde ombudsmanrapport en een CTIVD-onderzoek dat niet bestond.[134] Ook die motivering liet de inhoud van het boek onbesproken. En toen de minister in oktober 2017 op verzoek van de vaste commissie voor Defensie summier op het boek inging, schreef hij dat niet duidelijk is wat de auteur met "psychiatriseren" bedoelt.[135] Dat was vier maanden nadat zijn eigen ministerie de intrekking van die gekverklaring schriftelijk had geweigerd.[136] De rolletjesthese verwierp hij met het NIOD-rapport uit 2002, en over de inlichtingenaffaire zweeg hij, opnieuw zonder een beroep op staatsveiligheid.[137]

Van de drie gronden voor verstoringsmaatregelen is er dus één door Justitie uitgesloten, één onverenigbaar met de weg die Giltay bewandelde, en één door geen enkele minister ooit ingeroepen.

In 2022 gaf Giltay in persoon de derde, herziene druk af voor de nieuwe minister van Defensie, Kajsa Ollongren, met een begeleidende brief waarin hij de hoop uitsprak dat zij de fouten van haar voorgangers zou rechtzetten.[138] Van Defensie kwam geen reactie. Het stilzwijgen strekt zich zelfs uit tot het fotorolletje. Hoewel Agfa-fotodeskundigen in München concludeerden dat het rolletje zo grondig was vernield dat dit alleen met opzet kon zijn gebeurd,[139] volhardt Defensie in het verhaal van een ontwikkelfout.[140]

8

Het zwijgen is het verhaal

Deze volharding schept een ongekende asymmetrie: tegenover wat de auteur met stukken onderbouwt, staat een overheid die er geen verantwoording over aflegt. Die kloof blijft onoverbrugd. In een democratie met werkende controlemechanismen mag men verwachten dat een ministerie ingaat op een boek dat een rechterlijke toets doorstond. Hier gebeurt dat niet. Dat het zwijgen doorgaat, is geen leemte in dit verhaal. Het ís het verhaal.

De situatie doet denken aan een schaakpartij waarin een speler, geconfronteerd met een

onvermijdelijk schaakmat, simpelweg weigert nog een zet te doen. Wat gebeurt er als een speler het bewijs niet erkent, maar ook niet weerlegt? Hij voorkomt een formele nederlaag, maar verandert dat iets aan de uitkomst? Wie het bord overziet, kan de stand zelf beoordelen. Het stilzwijgen van de ministeries onthult precies de doofpotmentaliteit die dit boek aan de kaak stelt: een institutioneel onvermogen om ongemakkelijke waarheden over omstreden inlichtingenoperaties onder ogen te zien, waaronder een operatie die verband houdt met het grootste falen in de moderne Nederlandse geschiedenis. En het publiek groeit. Elke volgende publicatie, in welke taal ook, schaart nieuwe getuigen rond het bord.

9

Voorgoed vastgelegd

In 2023 behaalde Giltay opnieuw overwinningen op staatsobstructie. De Nationale ombudsman had Giltays dossier letterlijk “in de kluis” opgeborgen.[141] In 2018, ná de rechterlijke rehabilitatie, had Giltay negen concrete grieven ingediend bij de Nationale ombudsman, onderbouwd met negentien bewijsstukken. Ook had hij al eerder, mede op verzoek van diens eigen medewerker, exemplaren van zijn boek met uitgebreide aanvullende documentatie afgegeven op het bureau van de ombudsman.[142] Die weigerde echter de grieven inhoudelijk te behandelen en sloot de correspondentie eenzijdig af met een brief van één pagina: verdere brieven zouden onbeantwoord worden gearchiveerd.[143]

Toen Giltay in 2023 met een beroep op de openbaarheidswetgeving documenten opvroeg, nam de ombudsman dat verzoek niet in behandeling. De Rechtbank Den Haag strafte deze obstructie af: zij oordeelde dat de instelling het informatieverzoek “evident onrechtmatig” had geblokkeerd.[144] Wat er in die kluis lag, kwam in februari 2024 na een tweede verzoek alsnog boven water: dertig stukken uit Giltays eigen dossier.[145]

Een van die stukken is een interne notitie uit 2017. Daarin schreef een medewerker van de ombudsman dat eerst Defensie om haar mening zou moeten worden gevraagd als de instelling Giltay een groter deel van zijn dossier wilde laten inzien.[146] Een tweede stuk bevestigt dat Defensie hem in 1998 bij een keuring had beoordeeld als een man met een sterke persoonlijkheid,[147] een maand voordat Overduyn hem aanraadde bij de MID te solliciteren.[148]

In december 2023 had de Rechtbank Den Haag de ombudsman bovendien een dwangsom opgelegd.[149] Bij de uitbetaling daarvan in 2024 maakte de Nationale ombudsman een rekenfout.[150, 151] Pas nadat Giltay in juni 2026 had aangekondigd naar de civiele rechter te stappen, corrigeerde hij de fout.[152, 153]

Met de door de rechter toegekende gelden financierde Giltay de vertaling en gratis wereldwijde verspreiding van de Engelse editie,[154] waarmee staatsobstructie werd omgezet in mondiale toegankelijkheid. In 2024 werd deze internationale editie gelanceerd in het Banned Books Museum in Tallinn, Estland, dat het boek opnam in zijn collectie naast de ‘verboden’ Nederlandse editie.[155] Het verhaal bleef vervolgens buiten de gebaande paden opduiken. Zo prees Grok, de chatbot van Elon Musks bedrijf xAI, in 2025 op X de censuuroverwinning.[156] Volgens Grok zelf was dit, voor zover het wist, de eerste keer dat xAI publiekelijk een specifiek boek onderschreef.[157]

Ook in de archieven ligt deze affaire nu onomkeerbaar vast. In juni 2026 selecteerde de nationale bibliotheek KB de documentaire website over het boek voor opname in haar webcollectie,[158] in lijn met het Unesco Charter on the Preservation of the Digital Heritage.[159] Vanaf 12 juli 2026, de dag na de Srebrenica-herdenking, wordt de site gearchiveerd, inclusief de daar gepubliceerde e-boeken en

brondocumenten, en daarmee buiten het bereik van de auteur bewaard in het Depot van Nederlandse Publicaties. In juli 2026 werden beide edities gedeponeerd in het open archief dat het Europese onderzoekscentrum CERN in Genève beheert,[160, 161] zodat ze permanent vindbaar en citeerbaar blijven.

De doofpotgeneraal staat inmiddels in de collecties van de geschiedenis die het beschrijft: van het Vredespaleis in Den Haag[162] en het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies in Amsterdam[163] tot de Nationale en Universiteitsbibliotheek in Sarajevo[164] en het Srebrenica-herdenkingscentrum in Potočari.[165] Daar kwam in september 2026 de Wiener Holocaust Library in Londen bij, die de Engelse editie catalogiseerde onder de trefwoorden genocide, inlichtingendiensten en censuur.[166] In oktober 2026 volgde het Duitse Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung in Regensburg.[167]

Giltays zaak is opgenomen in een lopend onderzoek van prof. Andrew Hales van de Universiteit van Mississippi naar de gevolgen van boekcensuur.[168] In eigen land staat *De doofpotgeneraal* op de tiplijst van de Week van het Verboden Boek,[169] de campagne voor het vrije woord die in 2026 van 19 tot en met 27 september liep. Elke nieuwe bewaarplaats en elke nieuwe vermelding voegt een getuige toe aan dezelfde onbeantwoorde vraag, terwijl opheldering van Defensie uitblijft.

10

Barsten in de muur

Opvallend genoeg staat *De doofpotgeneraal* in de kasten van drie Defensiebibliotheken: de Koninklijke Militaire Academie, het Koninklijk Instituut voor de Marine en het Nederlands Instituut voor Militaire Historie.[170] Defensie laat er haar eigen officieren het boek lezen.

Zelfs de eigen keuring van dit ministerie en zijn hoofdgetuige Overduyn hebben de gekverklaring uit 1999 ondergraven. Al in 1998 concludeerde het psychologisch onderzoek van Defensie zelf dat Giltay een sterk karakter had.[171] Dat is het tegenovergestelde van mentaal onstabiel. Overduyn had in 1999 ook beweerd dat Giltay bij Casema was ontslagen wegens “irritant en onaangepast gedrag”.[172] Casema zelf en uitzendbureau Randstad, zijn werkgever, verklaarden datzelfde jaar schriftelijk dat hij er als uitzendkracht naar behoren had gewerkt.[173, 174] In het hoger beroep van 2016 liet Overduyn onweersproken dat hij haar bewering daarmee had weerlegd.[175]

Toch antwoordde het ministerie op Giltays rehabilitatieverzoek uit 2017 onomwonden: “Ik beschouw derhalve uw zaak als afgedaan”.[176] Een jaar later gaf minister van Defensie Ank Bijleveld hem op Twitter “volkomen gelijk” over een militaire term en dankte hem voor zijn “alerte reactie”.[177] Giltay had die term verbeterd in een antwoord aan haar en haar Belgische ambtsgenoot. De minister prees dus publiekelijk de oplettendheid van de man over wie haar ministerie het oordeel “volledig gestoord” handhaaft.

Dit patroon van tegenspraak strekt zich zelfs uit tot de Nationale ombudsman. De gespreksverslagen uit het zelfonderzoek van de MID werden in 1999 woordelijk opgenomen als officieel standpunt van de minister in een openbaar ombudsmanrapport.[178] Maar een kwart eeuw later, in 2024, prees de eigen senior juridisch adviseur van de instelling, Karin Vaalburg, *De doofpotgeneraal*. De voormalige luitenant-kolonel,[179] die de ombudsman in verwante rechtszaken tegenover Giltay vertegenwoordigde, schreef in haar werkcorrespondentie: “Mijn complimenten voor de zeer uitgebreide achterliggende documentatie en gedetailleerdheid van het verhaal!”[180] Deze schriftelijke lof kwam van dezelfde instelling waarvan het rapport uit 1999 nog steeds online staat.

Beëindig het zwijgen voor Srebrenica

De doofpotgeneraal is aangevochten, weggewuifd en doodgezwegen. Inhoudelijk weerlegd is het niet: Defensie verwees in 2017 naar een NIOD-rapport uit 2002, twaalf jaar voordat het boek verscheen.[181] Het is een werk van onderzoeksjournalistiek dat bij het gerechtshof standhield. Van een echte controverse is pas sprake als twee partijen argumenten uitwisselen. Hier legde de ene partij honderden documenten op tafel, en volhardde de andere bijna drie decennia in obstructie en stilzwijgen. Is dat een controverse, of gedocumenteerde waarheid tegenover institutionele ontkenning?

Buiten het Ministerie van Defensie kregen het boek en zijn auteur wel gehoor, steun of gelijk, tot in de pijlers van de democratische rechtsorde. Zes keer bleek dat:

1. **Overlevenden:** Srebrenica-overlevenden voerden het boek in hun procedure tegen de Staat aan als bewijs, in de passage over het vernietigen van foto- en videomateriaal.[182]
2. **Rechtspraak:** Het gerechtshof hief het publicatie- en spreekverbod op en verwierp de twijfel aan de zorgvuldigheid van de auteur.[183]
3. **Parlement:** De vaste commissie voor Defensie vroeg de minister unaniem om een reactie op Giltays brief.[184]
4. **Ministerieel:** De minister van Justitie schreef dat zijn kritiek op de uitgever van de tweede druk “geenszins gebaseerd” is op de inhoud van het boek.[185]
5. **Toezicht:** De senior juridisch adviseur van de Nationale ombudsman, wier instituut tweemaal van Giltay bij de rechter verloor, prees in een werkmail de “zeer uitgebreide achterliggende documentatie” van het boek.[186]
6. **Procesvoering:** De rechter oordeelde dat deze ombudsman Giltays informatieverzoek “evident onrechtmatig” had geblokkeerd,[187] wat het patroon van institutionele obstructie in het boek bevestigt.

Net zomin weerlegd zijn de professionele aanbevelingen en de militaire beoordeling van het karakter van de auteur, beide hierboven aangehaald. Niets daarvan wist Overduyn, de hoofdgetuige van het Ministerie van Defensie, te ontkrachten. Zij had het boek in 2015 weliswaar tijdelijk laten verbieden, maar liet in hoger beroep onweersproken dat haar specifieke beweringen over de auteur met bewijs waren ontzenuwd.[188] Toch handhaaft Defensie het eigen weerlegde standpunt, zelfs na haar overlijden in 2024.[189]

Maar dit gaat niet langer over de geloofwaardigheid van één klokkenluider. Dit gaat erom of een democratische staat kan blijven tegenspreken wat zijn eigen rechters, zijn eigen minister van Justitie, zijn eigen slachtoffers en de gedocumenteerde historische feiten zeggen. De weigering van het ministerie om zijn weerlegde standpunt in te trekken is niet louter een persoonlijke kwestie: ze belemmert het onderzoek naar het inlichtingenschandaal rond de genocide. Zolang het in diskrediet brengen van de boodschapper het overheidsbeleid blijft, kan de boodschap zelf nooit aan de orde worden gesteld. Persoonlijke rehabilitatie is niet het einddoel, maar een onmisbare voorwaarde voor historische verantwoording.

Geen andere optie meer

Op 25 maart 2026 sprak de auteur met rechter Solomy Balungi Bossa van het Internationaal Strafhof (ICC). Als hoofdgast nam zij deel aan een publiek debat in Amare, Den Haag,[190] op zichtafstand van het Ministerie van Defensie. In de context van Srebrenica en dit boek vroeg hij haar wat zij vond van hen die bewijs van oorlogsmisdrijven in de doofpot stoppen. Haar antwoord was ondubbelzinnig: “Zij zouden voor de rechter moeten worden gebracht”.[191]

Op het spel staat verantwoording voor Srebrenica. Dit boek leverde de Moeders van Srebrenica bewijs voor hun stelling dat de foto’s van de genocide worden achtergehouden.[192] In een arrest uit 2019 stelde de Hoge Raad vast dat de Nederlandse Staat deels aansprakelijk is voor de dood van ongeveer 350 mannen.[193] Dat het boek “een rol heeft gespeeld bij de procedure die leidde tot het arrest”, erkende de Tweede Kamer op 14 oktober 2026 via haar Stafdienst Juridische Zaken.[194] Het Ministerie van Defensie blijft intussen radiostilte houden. Dat wekt de indruk dat institutioneel zelfbehoud er zwaarder weegt dan de historische waarheid over de enige genocide in Europa sinds de Holocaust.

Voor de overlevenden van Srebrenica betekent dit, vandaag, ruim dertig jaar van worsteling sinds 11 juli 1995 om de antwoorden te krijgen die hun toekomen. Voor Dutchbatveteranen betekent dit wachten op de vrijgave van hun foto’s die zij destijds deels met persoonlijk risico maakten en die vervolgens in beslag werden genomen.[195] Voor Defensie betekent dit een vastgelopen positie waarin stilzwijgen juridisch, moreel én geopolitiek steeds duurder wordt. Dat is ook letterlijk zo. Voor het verweer in de Srebrenica-zaken gaf de Staat tussen 2003 en 2021 ruim 2,6 miljoen euro uit aan de landsadvocaat, zo bleek uit stukken die openbaar werden na een beroep van de auteur op de openbaarheidswetgeving.[196, 197]

Waarheid vereist moed, vooral wanneer ze een nationaal trauma raakt. Die moed verdient erkenning wanneer zij komt. Transparantie biedt uiteindelijk de enige duurzame uitweg: niet als bedreiging voor de betrokken ambtenaren, maar als voorwaarde voor instituties om het publieke vertrouwen te herwinnen.

Er is geen andere optie meer: beëindig het zwijgen over Srebrenica. De waarheid over de genocide verdient niet minder. De moeders wachten nog steeds.

Edwin Giltay (edwingiltay@gmail.com) is onderzoeksjournalist en redacteur in Den Haag. Hij is de auteur van De doofpotgeneraal *(2014; derde, herziene druk 2025) en de Engelse editie daarvan,* The Cover-up General *(2024), beide wereldwijd vrij beschikbaar als e-boek. Zijn documentaire website over de affaire verschijnt in het Nederlands, Engels, Duits, Frans en Bosnisch op www.dedoofpotgeneraal.nl.*

Noten

1. Rechtbank Den Haag, vonnis van de voorzieningenrechter van 14 december 2015, zaaknummer C/09/497903 / KG ZA 15/1556, ECLI:NL:RBDHA:2015:15050 (volledig publicatieverbod); uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2015:15050 (bewijskaart).
2. Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, zaaknummer 200.183.987/01, ECLI:NL:GHDHA:2016:870, r.o. 4.9; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).
3. Ibid., r.o. 3.1 en 4.10 (bewijskaart).
4. Banned Books Museum, Tallinn, video over *De doofpotgeneraal*, 2024; vimeo.com/935927986 (bewijskaart).
5. Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:870, r.o. 4.5; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).
6. Rechtbank Den Haag, vonnis van 14 december 2015 (zie noot 1); uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2015:15050 (bewijskaart).
7. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 170; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.
8. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport 'Intern onderzoek GILTAY', nr. Det/51/99, 12 februari 1999, bijlage 1 ('Mevr OVERDUIN'); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart).
9. Brief van de eiseres aan de Nationale ombudsman, per fax verzonden en op 16 september 1999 ontvangen, ondertekend met 'Barbara Overduijn'; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/fax.pdf (bewijskaart). Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:870, r.o. 4.9; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870.
10. Uittreksel uit de Basisregistratie Personen (BRP) van Barbara Overduyn, verstrekt via het CBG Centrum voor familiegeschiedenis; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/persoonslijst.pdf (bewijskaart).
11. RAV 2016/75, 'Onrechtmatige publicatie. Wat weegt zwaarder, de uitingsvrijheid of het recht op privacy bij de publicatie van het boek De Doofpotgeneraal?' (Gerechtshof Den Haag, 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:870); www.inview.nl/document/id38f16fa1be7b40bcb24774d4312a7707 (bewijskaart).
12. NJF 2016/242, 'Vrijheid van meningsuiting. Gevorderde verbod op herdruk boek "De Doofpotgeneraal" in appel afgewezen'; vindplaatsen vermeld op jure.nl/ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).
13. Rechtbank Rotterdam, vonnis van 6 maart 2024, ECLI:NL:RBROT:2024:1770, r.o. 2.17 en voetnoot 4; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBROT:2024:1770 (bewijskaart).
14. Brief van de minister van Justitie en Veiligheid aan Giltay, 12 januari 2021, kenmerk 3175305, in antwoord op zijn brief van 23 november 2020 met de vraag of de classificaties in het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 53 op zijn boek van toepassing waren ('Of ikzelf'), waarin de minister bevestigt dat die classificaties 'geenszins' op de inhoud van het boek zijn gebaseerd; beide brieven staan in de pdf; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/justitie.pdf (bewijskaart).

15. Jeroen Stam, ‘Defensie flatert voort’, *Novini*, Nederlands online opinieplatform, 25 augustus 2018, met de uitspraak van de minister van Defensie; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/novini.pdf (bewijskaart).

16. Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden, artikel 45, derde lid: ‘De ministerraad beraadslaagt en besluit over het algemeen regeringsbeleid en bevordert de eenheid van dat beleid’; Staatsblad 2023, 105, p. 9; zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2023-105.pdf (bewijskaart).

17. Brief van de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer aan Giltay, 18 september 2017, kenmerk 2017Z09359/2017D25719, ‘Verzoek om opheldering over Srebrenica-doofpotaffaire’, met het besluit van de commissie van 14 september 2017 om de minister van Defensie te vragen te reageren op Giltays brief van 1 juni 2017; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/commissie.pdf (bewijskaart).

18. *Hart van Nederland*, het nieuwsprogramma van de commerciële omroep SBS6, televisie-item van 14 september 2017 met Kamerlid Sadet Karabulut, over de unanieme eis van de vaste commissie voor Defensie om een inhoudelijke reactie van de minister; vimeo.com/462739433 (bewijskaart).

19. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), pp. 111–122; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

20. Joegoslaviëtribunaal (ICTY), *Prosecutor v. Radovan Karadžić*, transcript van de zitting van 28 november 2011, getuigenis van Johannes Rutten, pp. 21985–21986; www.icty.org/x/cases/karadzic/trans/en/111128ED.htm (bewijskaart).

21. ‘Foto’s Srebrenica bewust vernield’, *Trouw*, dagblad, waarschijnlijk 20 juni 2001 (de artikelpagina op trouw.nl is gedateerd 29 juni 2006), over het technisch onderzoek naar het filmrolletje; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/trouw.pdf (bewijskaart).

22. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport ‘Intern onderzoek GILTAY’, nr. Det/51/99, 12 februari 1999, met de verklaring van Overduyn dat zij Giltay had geadviseerd een open sollicitatiebrief aan de MID te schrijven; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart).

23. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 23; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

24. Edwin Giltay, Nederlandse synopsis van *De doofpotgeneraal* (5 pagina’s); www.dedoofpotgeneraal.nl/Synopsis%20(nl).pdf.

25. Nationale ombudsman, rapport 1999/507 van 17 december 1999, onderdeel B.2 (met Giltays klacht over de MID); www.nationaleombudsman.nl/uploads/rapporten/19990507_1998.07789.pdf (bewijskaart).

26. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport ‘Intern onderzoek GILTAY’, nr. Det/51/99, 12 februari 1999, met de beweringen van Overduyn; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart).

27. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 101; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

28. Brief van het Ministerie van Defensie, Directie Juridische Zaken, aan de Nationale ombudsman, 2 maart 1999, kenmerk CNO 99/001 (alleen de eerste pagina), over de afspraak die op 26 januari 1999 bij de MID werd gemaakt; de chef-staf van de MID die daarin wordt genoemd, was ook het plaatsvervangend hoofd van de dienst; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/barth1999.pdf (bewijskaart).

29. Klaagschrift van Giltay aan de hoofdofficier van justitie in Den Haag, 28 juni 1999, over de ministeriële laster; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/klaagschrift.pdf (bewijskaart).

30. 'De Grave zet leiding MID aan de kant', *de Volkskrant*, dagblad, 14 juli 1999; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/MID-top.pdf (bewijskaart).

31. *NOS Journaal*, 13 juli 1999, uitzending van 20.00 uur, openingsitem 'Minister De Grave ontslaat top militaire inlichtingendienst MID', gepresenteerd door Pia Dijkstra, met een verklaring van De Grave; schatkamer.beeldengeluid.nl/serie/2101608030021675031/journaal/aflevering/2101608080064630031 (bewijskaart).

32. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 59; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

33. Brief van G. Spong, Wladimiroff & Spong Advocaten, aan Giltay, 28 mei 1999, over vervolging van de betrokken MID-medewerker wegens laster; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/spong.pdf (bewijskaart).

34. Brief van de districtschef van de politie Haaglanden aan Giltay, 26 maart 2000, waarin zijn klacht op twee punten gegrond wordt verklaard en excuses worden aangeboden; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/laagland.pdf (bewijskaart).

35. Politie Haaglanden, proces-verbaal van aangifte door Giltay, 12 juni 2000 (alleen de eerste pagina); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/aangifte2000.pdf (bewijskaart).

36. Brief van de politie Haaglanden, namens de officier van justitie, aan Giltay, 19 september 2000, kenmerk PL1523/1999/16079, over de afhandeling van de aangifte; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/opgelegd.pdf (bewijskaart).

37. Brief van het Kabinet der Koningin, 31 oktober 2000, kenmerk Rek 00.003477, in antwoord op Giltays brief van 14 oktober 2000; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/koningin.pdf (bewijskaart).

38. Brief van W.J. Deetman, burgemeester van Den Haag, 14 december 2000, waarin Giltays bezwaar tegen het optreden van de politie gedeeltelijk gegrond wordt verklaard; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/deetman.pdf (bewijskaart).

39. Brief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Directie Politie), 11 januari 2001, kenmerk EA2000/95374, waarmee de klacht over de politie werd afgedaan; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/afdoeningsbrief.pdf (bewijskaart).

40. Nationale ombudsman, rapport 1999/507 van 17 december 1999, onderdeel C.5 (met de ministeriële typering); www.nationaleombudsman.nl/uploads/rapporten/19990507_1998.07789.pdf (bewijskaart).

41. Nationale ombudsman, telefoonnotitie van 7 oktober 1999, dossier 98.07789, over het militair psychologisch onderzoek; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/karakter.pdf (bewijskaart).

42. Getuigschrift van Casema, ondertekend door G.M. Doedée, vicepresident Human Resources, 8 juni 1999; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage4.pdf (bewijskaart).

43. Referentiebrief van Randstad Callflex, mei 1999; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage6.pdf (bewijskaart).

44. Referentiebrief van IBM Nederland, 18 oktober 1994; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/ibm.pdf (bewijskaart).

45. Beoordelingsformulier van Deloitte & Touche Consulting, opgesteld door beoordelaar Charles Vivian, 6 april 2000; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/deloitte.pdf (bewijskaart).

46. Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:870, r.o. 4.9; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).

47. Jeroen Stam, 'Defensie flatert voort', *Novini*, Nederlands online opinieplatform, 25 augustus 2018, waarin minister Bijleveld ontkent dat Defensie Giltay ooit gestoord heeft genoemd; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/novini.pdf (bewijskaart).

48. Nationale ombudsman, rapport 1999/507, onderdeel C.5 (zie noot 40); www.nationaleombudsman.nl/uploads/rapporten/19990507_1998.07789.pdf (bewijskaart).

49. Brief van het Openbaar Ministerie in Den Haag aan Giltay, 26 augustus 1999, kenmerk STAF/HO 871 00088, waarin staat dat Overduyns verklaringen zijn afgelegd in het kader van een onderzoek van de MID; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/om1999.pdf (bewijskaart).

50. Gerechtshof Den Haag (beklagkamer, artikel 12 Wetboek van Strafvordering), beschikking van 19 december 2002, nr. 01065K09; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/beschikking.pdf (bewijskaart).

51. Getuigenis van Johannes Rutten, *Prosecutor v. Radovan Karadžić*, 28 november 2011 (zie noot 20); www.icty.org/x/cases/karadzic/trans/en/111128ED.htm (bewijskaart).

52. Parlementaire enquêtecommissie Srebrenica, openbaar verhoor van De Ruyter, 6 december 2002, Kamerstukken II 2002/03, 28 506, nr. 5, p. 697, waarin hij verklaart het filmrolletje persoonlijk bij Rutten te hebben opgehaald; zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28506-5.pdf (bewijskaart).

53. NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, *Srebrenica: een 'veilig' gebied* (Amsterdam: Boom, 2002), p. 1489, over de briefing door majoor De Ruyter, met een citaat van adjudant W. Dijkema; web.archive.org/web/20201111202841/http://publications.niod.knaw.nl/publications/srebrenicarapportniod_nl.pdf (bewijskaart).

54. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport 'Intern onderzoek GILTAY', nr. Det/51/99, 12 februari 1999, met het verslag van het verhoor van Overduyn op 11 februari 1999, ondertekend door majoor R.F.J.H. de Ruijter; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf. De spelling van zijn achternaam verschilt per bron: de parlementaire enquêtecommissie schreef 'De Ruyter', terwijl hij dit rapport met de 'ij' ondertekent. Het radioprogramma *Argos* noemde hem contra-inlichtingenmajoor Rob de Ruyter, samen met zijn verbindingsofficier E. Rave: hetzelfde tweetal dat dit rapport opstelde. Zulke variatie is eerder beroepspraktijk dan een slordigheid in het dossier: het handboek *Informatie en opsporing* schrijft voor: 'Een agent kan bij de uitoefening van zijn taak eventueel opereren onder de dekmantel van een aangenomen identiteit of hoedanigheid, bijvoorbeeld door het gebruik van een valse naam' (D. van der Bel, A.M. van Hoorn en J.J.T.M. Pieters, *Informatie en opsporing*, Zeist: Kerckebosch, 2009), en de namen van inlichtingenofficieren worden in veel gevallen met opzet verkeerd gespeld; een valse spelling gaat minder ver dan een geheel nieuwe dekmantel. Zie Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), pp. 152 en 170–171; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf (bewijskaart).

55. Parlementaire enquêtecommissie Srebrenica, openbaar verhoor van De Ruyter, 6 december 2002, Kamerstukken II 2002/03, 28 506, nr. 5, pp. 695–701; zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28506-5.pdf (bewijskaart).

56. ANP, 'Nog veel meer fotorolletjes uit Srebrenica in archief MIVD', 28 november 2016, gepubliceerd door *ThePostOnline*; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/achtrolletjes.pdf (bewijskaart).

57. Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, resolutie 827 (1993) van 25 mei 1993, punt 4, waarin alle staten worden verplicht volledig samen te werken met het Joegoslaviëtribunaal; docs.un.org/en/S/RES/827(1993) (bewijskaart).

58. E-mail van Giltay aan het Bureau van de Aanklager van het Joegoslaviëtribunaal, 24 september 2017; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/icty2017vraag.pdf (bewijskaart).

59. E-mail van Ljiljana Piteša, Media Relations, Bureau van de Aanklager van het Joegoslaviëtribunaal, aan Giltay, 3 oktober 2017; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/icty2017.pdf (bewijskaart).

60. Parlementaire enquêtecommissie Srebrenica, eindrapport, Kamerstukken II 2002/03, 28 506, nr. 3, p. 7, § 1.1.2: na het NIOD-rapport diende het tweede kabinet-Kok op 16 april 2002 zijn ontslag in; zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28506-3.pdf (bewijskaart).

61. Parlementaire enquêtecommissie Srebrenica, openbaar verhoor van De Ruyter, 6 december 2002, Kamerstukken II 2002/03, 28 506, nr. 5, pp. 698–701; zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28506-5.pdf (bewijskaart).

62. NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, *Srebrenica: een 'veilig' gebied* (Amsterdam: Boom, 2002), pp. 3027–3028, de conclusie over het filmrolletje van Rutten; web.archive.org/web/20201111202841/http://publications.niod.knaw.nl/publications/srebrenicarapportniod_nl.pdf (bewijskaart).

63. Ibid., p. 3026 (bewijskaart).

64. Ibid., pp. 3026–3027 (bewijskaart).

65. Politie Haaglanden, proces-verbaal van aangifte door Giltay, 12 juni 2000 (zie noot 35); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/aangifte2000.pdf (bewijskaart).

66. *Argos*, onderzoeksjournalistiek radioprogramma (VPRO Radio 1), uitzending van 10 juli 1998, generaal Hans Couzy over het filmrolletje; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/couzy.m4a (bewijskaart).

67. Charlef Brantz, *Srebrenica: De Schuldigen* (Soesterberg: Aspekt, 2020), p. 110, over de twijfel die hij in de eerste week van augustus 1995 bij NOVA uitsprak; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/brantz.pdf (bewijskaart).

68. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 215 (Hans Laroes, nawoord bij de tweede druk); www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

69. Moeders van Srebrenica, memorie van grieven tegen de Staat der Nederlanden, 7 juli 2015, pp. 22–25; vandiepen.com/wp-content/uploads/2023/07/15-mvs_grieven_7-7-2015.pdf (bewijskaart).

70. E-mail van Marco Gerritsen, advocaat van de Moeders van Srebrenica, aan Giltay, 24 november 2014, waarin hij zijn kantoorgenoot Simon van der Sluijs aanmeldt voor de presentatie van de eerste druk en de vroege belangstelling van de advocaten voor het boek kenbaar maakt; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/aanmelding.pdf (bewijskaart).

71. E-mail van Marco Gerritsen en Simon van der Sluijs, advocaten van de Moeders van Srebrenica, aan uitgeverij SpeakEasy, 17 februari 2015, met hun aanbeveling; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/gerritsen.pdf (bewijskaart).

72. E-mail van Jan Pronk aan Giltay, 31 juli 2014, waarin hij instemt met het gebruik van het citaat bij het boek; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/pronk.pdf (bewijskaart).

73. Dagvaarding van Barbara Overduyn tegen Giltay voor de voorzieningenrechter, 2015; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/dagvaarding.pdf (bewijskaart).

74. Rechtbank Den Haag, vonnis van de voorzieningenrechter van 14 december 2015, zaaknummer C/09/497903 / KG ZA 15/1556, ECLI:NL:RBDHA:2015:15050, dictum (het verbod en de dwangsom van € 100.000); uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBDHA:2015:15050 (bewijskaart).

75. Fragment van de zitting in hoger beroep uit 'Het verboden boek', een televisie-item van *ThePostOnline*, Nederlandse nieuws- en opiniesite, 11 april 2016; vimeo.com/463063058 (bewijskaart).

76. Hoge Raad der Nederlanden, arrest van 19 juli 2019, zaaknummer 17/04567, ECLI:NL:HR:2019:1223, r.o. 4.7.9; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2019:1223 (bewijskaart).

77. Gerechtshof Den Haag, arrest van 27 juni 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1761, r.o. 68 en 69.1; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2017:1761 (bewijskaart).

78. Moeders van Srebrenica, memorie van grieven, 7 juli 2015, p. 14; vandiepen.com/wp-content/uploads/2023/07/15-mvs_grieven_7-7-2015.pdf (bewijskaart).

79. Ibid., p. 23 (bewijskaart).

80. Index on Censorship, 'Netherlands: Court bans book on Srebrenica genocide', waarmee het verbod werd geregistreerd op het platform Mapping Media Freedom (met de Europese Federatie van Journalisten en Reporters sans frontières), als geverifieerde schending van de persvrijheid, 24 december 2015; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/indexoncensorship.pdf (bewijskaart).

81. 'Holandski sud zabranio knjigu o Srebrenici' [Nederlandse rechter verbiedt boek over Srebrenica], *Radio-televizija Srbije*, de Servische publieke omroep, 24 december 2015; rts.rs/vesti/svet/2151990/holandski-sud-zabranio-knjigu-o-srebrenici.html (bewijskaart).

82. Dick van der Veen, 'Geheime diensten en legertop op de pijnbank', recensie van de tweede, herziene druk, Hebban, Nederlandse lezerscommunity, 23 november 2016, met vermelding van de acht nieuwe hoofdstukken; hebban.nl/recensie/dick-van-der-veen-over-de-doofpotgeneraal (bewijskaart).

83. Voor een selectie uit de media-aandacht, zie de bijlage aan het eind van dit essay.

84. Overzicht van publicaties over en vermeldingen van *De doofpotgeneraal*, 2014–2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/medialijst.pdf (bewijskaart).

85. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 8 (Inleiding); www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

86. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), pp. 18–56 en 77–84; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

87. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport 'Intern onderzoek GILTAY', nr. Det/51/99, 12 februari 1999, met de verklaring van Overduyn dat zij met Giltay bij Casema had gewerkt; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart).

88. Barbara Overduyn, LinkedIn-profiel, 2015, vermelding 'Assistant department Intell MIVD, Department of Defence', mei 1995 tot december 1998; www.linkedin.com/in/barbara-overduyn-b9b49a1/ (bewijskaart).

89. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport 'Intern onderzoek GILTAY', nr. Det/51/99, 12 februari 1999, waarin het hoofd van de afdeling Inlichtingen in juni 1998 wordt aangeduid als functioneel chef van Overduyn; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart).

90. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 104; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

91. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), pp. 77–78; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

92. Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, r.o. 4.9 (zie noot 46); deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).

93. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), pp. 48–49 en 86–91; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

94. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport nr. Det/51/99, 12 februari 1999 (zie noot 22); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart).

95. Edwin Giltay, Nederlandse synopsis van *De doofpotgeneraal* (zie noot 24); www.dedoofpotgeneraal.nl/Synopsis%20(nl).pdf.

96. Brief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 5 februari 2015, ondertekend door de secretaris-generaal namens minister Plasterk, waarin een inhoudelijke reactie wordt geweigerd; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/nietreageren.pdf (bewijskaart).

97. Brief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2 maart 2015, waarin Giltays klacht ter onderzoek aan de CTIVD wordt voorgelegd; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/minBZK-1.pdf (bewijskaart).

98. Brief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 17 april 2015, waarin het CTIVD-onderzoek wordt ingetrokken; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/minBZK-2.pdf (bewijskaart).

99. Brief van de secretaris-generaal namens de minister van Defensie aan Giltay, 30 oktober 2000, kenmerk CNO 99/001 / 2000004399, waarin zijn verzoek om rehabilitatie wordt afgewezen; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/staken.pdf (bewijskaart).

100. Brieven van Giltay aan Job Cohen, Stef Blok en Geert Wilders, leden van de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD), 20 november 2010, elk met zijn getuigenverslag; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/civd.pdf (bewijskaart).

101. Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD), verslag van haar werkzaamheden in 2010, vastgesteld op 16 mei 2011, Kamerstukken II 2010/11, 32 771, nr. 1, p. 2, met de samenstelling van de commissie, onder wie Cohen, Wilders en Blok; zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32771-1.pdf (bewijskaart).

102. Politie Haaglanden, proces-verbaal van aangifte nr. PL1512 2011002721-1, 4 januari 2011, waarin brandstichting is vastgelegd; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/brandstichting.pdf (bewijskaart).

103. Brief van Giltay aan de minister van Defensie, 10 maart 2014, in persoon afgegeven tegen ontvangsthandtekening; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/minDef-aanbieding.pdf (bewijskaart).

104. Brief van Giltay aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 18 maart 2014, in persoon afgegeven tegen ontvangsthandtekening; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/minBZK-aanbieding.pdf (bewijskaart).

105. Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:870, r.o. 2.5; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).

106. Brief van het Ministerie van Defensie (mr. J.J. Buirma), 6 juni 2017, kenmerk BS2017018158, waarin wordt geweigerd de ministeriële typering uit 1999 te herroepen; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/buirma.pdf (bewijskaart).

107. Nationale ombudsman, rapport 1999/507, onderdeel C.5 (zie noot 40); www.nationaleombudsman.nl/uploads/rapporten/19990507_1998.07789.pdf (bewijskaart).

108. Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:870, r.o. 4.9 en 4.10; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).

109. Barbara Overduyn, memorie van antwoord, Gerechtshof Den Haag, 2 februari 2016, punt 36; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/memorie.pdf (bewijskaart).

110. Brief van de Nationale ombudsman aan Giltay, 11 februari 2000, over zijn rapport van 17 december 1999; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/relativering.pdf (bewijskaart).

111. Brief van de CTIVD, 12 januari 2009, kenmerk 2009/0008, waarin de commissie meedeelt dat zij Giltays klacht niet kon onderzoeken omdat de minister haar niet om advies had gevraagd; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/ctivd1.pdf (bewijskaart).

112. Brief van de CTIVD, 27 oktober 2009, kenmerk 2009/0212; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/ctivd2.pdf (bewijskaart).

113. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 134; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

114. Brief van de secretaris-generaal van het Ministerie van Defensie, namens de minister van Defensie, 7 januari 2008, kenmerk C/2007034888, in antwoord op Giltays brief van 1 september 2007; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/annink.pdf (bewijskaart).

115. Brief van generaal-majoor O. Eichelsheim, directeur MIVD, namens de minister van Defensie, 24 oktober 2017, kenmerk DIS2017019472: 'De CTIVD heeft geen klacht van u jegens de MIVD behandeld. Er is om die reden ook geen rapport van de CTIVD'; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage19.pdf (bewijskaart).

116. Brief van de voorzitter van de Tweede Kamer, Khadija Arib, 27 juni 2017, waarmee Giltays brief van 1 juni 2017 werd doorgestuurd naar de vaste commissie voor Defensie; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/arib.pdf (bewijskaart).

117. Minister van Defensie, brief aan de Tweede Kamer van 13 oktober 2017, Kamerstuk 2017D29046; zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-tk-2017D29046.pdf (bewijskaart).

118. Jeroen Stam, 'Defensie flatert voort', *Novini*, Nederlands online opinieplatform, 25 augustus 2018, met de weigering van minister Bijleveld om commentaar te geven; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/novini.pdf (bewijskaart).

119. Hoge Raad der Nederlanden, arrest van 19 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1223; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2019:1223 (bewijskaart).

120. Brief van Giltay aan minister van Defensie Bijleveld, 29 juni 2020, in persoon afgegeven, met het verzoek om een inhoudelijke reactie; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/viermaal.pdf (bewijskaart).

121. Brief van het Ministerie van Defensie (Directie Communicatie), 29 juli 2020, waarin staat dat Defensie 'geen behoefte heeft om inhoudelijk op uw boek te reageren'; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/geenbehoefte.pdf (bewijskaart).

122. Edwin Giltay, Nederlandse synopsis van *De doofpotgeneraal* (zie noot 24); www.dedoofpotgeneraal.nl/Synopsis%20(nl).pdf.

123. Handboek *Informatie en opsporing* (zie noot 54), p. 382, over de gronden voor verstoringsmaatregelen en voorbeelden daarvan; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/informatie-opsporing.pdf (bewijskaart).

124. Ondertekende verklaring van een oud-collega van Giltay bij Casema, 10 juni 1999, waarin hij schrijft dat Overduyn hem opdroeg de omgang met Giltay te staken; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/casema-verklaring.pdf (bewijskaart).

125. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), p. 53; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

126. Brief van de minister van Justitie en Veiligheid aan Giltay, 12 januari 2021, kenmerk 3175305, in antwoord op zijn brief van 23 november 2020 met de vraag of de classificaties in het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 53 op zijn boek van toepassing waren ('Of ikzelf'); beide brieven staan in de pdf; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/justitie.pdf (bewijskaart).

127. Brief van Giltay aan de minister van Defensie, 10 maart 2014 (zie noot 103); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/minDef-aanbieding.pdf (bewijskaart).

128. Brief van Giltay aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 18 maart 2014 (zie noot 104); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/minBZK-aanbieding.pdf (bewijskaart).

129. Brief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 5 februari 2015 (zie noot 96); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/nietreageren.pdf (bewijskaart).

130. Brief van het Ministerie van Defensie, 6 juni 2017 (zie noot 106); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/buirma.pdf (bewijskaart).

131. Minister van Defensie, brief aan de Tweede Kamer van 13 oktober 2017 (zie noot 117); zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-tk-2017D29046.pdf (bewijskaart).

132. Brief van het Ministerie van Defensie, 29 juli 2020 (zie noot 121); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/geenbehoefte.pdf (bewijskaart).

133. Brief van de minister van Justitie en Veiligheid aan Giltay, 12 januari 2021 (zie noot 14); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/justitie.pdf (bewijskaart).

134. Brief van het Ministerie van Defensie, 6 juni 2017 (zie noot 106); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/buirma.pdf (bewijskaart).

135. Minister van Defensie, brief aan de Tweede Kamer van 13 oktober 2017, Kamerstuk 2017D29046, p. 3; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/kamerbrief.pdf (bewijskaart).

136. Brief van het Ministerie van Defensie, 6 juni 2017 (zie noot 106); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/buirma.pdf (bewijskaart).

137. Minister van Defensie, brief aan de Tweede Kamer van 13 oktober 2017 (zie noot 117); zoek.officielebekendmakingen.nl/nds-tk-2017D29046.pdf (bewijskaart).

138. Brief van Giltay aan minister van Defensie Ollongren, 26 april 2022, in persoon afgegeven bij de derde, herziene druk; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/mist.pdf (bewijskaart).

139. 'Foto's Srebrenica bewust vernield', *Trouw*, waarschijnlijk 20 juni 2001 (zie noot 21); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/trouw.pdf (bewijskaart).

140. Ministerie van Defensie, besluit van 2 augustus 2021 op Giltays Wob-verzoek over het filmrolletje van Srebrenica, kenmerk BS2021016742; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/wob2021.pdf (bewijskaart).

141. Nationale ombudsman, interne notitie van 18 mei 2017, dossier 1999.07789, waarin is vastgelegd dat het dossier in de kluis werd bewaard; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/kluis.pdf (bewijskaart).

142. Brief van Giltay aan de Nationale ombudsman, 13 maart 2018, met negen klachtpunten en negentien bijlagen; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/verzoekschrift.pdf (bewijskaart).

143. Brief van de Nationale ombudsman, Reinier van Zutphen, 10 april 2018, kenmerk H201700015, in antwoord op Giltays brief van 13 maart 2018, waarin wordt aangekondigd dat verdere brieven zonder antwoord worden gearchiveerd; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/ombudsman.pdf, p. 17 (bewijskaart).

144. Rechtbank Den Haag (voorzieningenrechter), uitspraak van 18 juli 2023, zaken SGR 23/4662 en SGR 23/4663, ECLI:NL:RBDHA:2023:17841; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBDHA:2023:17841 (bewijskaart).

145. Nationale ombudsman, besluit van 7 februari 2024 op Giltays Woo-verzoek, kenmerk 1815950, waarmee hij dertig documenten uit het dossier van rapport 1999/507 ontving; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/woo2024.pdf (bewijskaart).

146. Nationale ombudsman, interne notitie van 18 mei 2017, dossier 1999.07789, over het vragen van het standpunt van Defensie voordat meer van het dossier wordt getoond; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/kluis.pdf, p. 2 (bewijskaart).

147. Nationale ombudsman, telefoonnotitie van 7 oktober 1999 (zie noot 41); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/karakter.pdf (bewijskaart).

148. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport ‘Intern onderzoek GILTAY’, nr. Det/51/99, 12 februari 1999, met de verklaring van Overduyn dat zij Giltay had geadviseerd een open sollicitatiebrief aan de MID te schrijven; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart). Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), pp. 32–37; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

149. Rechtbank Den Haag, uitspraak van 27 december 2023, zaak SGR 23/6997, ECLI:NL:RBDHA:2023:20409 (oplegging van dwangsommen); deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBDHA:2023:20409 (bewijskaart).

150. Bankafschrift van ING met de betaling door de Nationale ombudsman op 16 februari 2024 van € 1.900 aan dwangsommen, zaak SGR 23/6997; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/bankafschrift.pdf (bewijskaart).

151. E-mail van Karin Vaalburg, senior juridisch adviseur van de Nationale ombudsman, aan Giltay, 28 februari 2024, kenmerk SGR 23/6997, waarin zij volhoudt dat de juiste dwangsom is ontvangen; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/weigering.pdf (bewijskaart).

152. E-mail van de Nationale ombudsman aan Giltays gemachtigde, 11 juni 2026, kenmerk SGR 24/1777, waarin wordt erkend dat één dag te weinig was geteld en € 1.900 was betaald in plaats van € 2.000; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/fouterkenning.pdf (bewijskaart).

153. Bankafschrift van ING met de nabetaling door de Nationale ombudsman van € 100 op 26 juni 2026, zaak SGR 23/6997; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/nabetaling.pdf (bewijskaart).

154. Edwin Giltay, *The Cover-up General* (Den Haag: eigen uitgave, 2024); www.dedoofpotgeneraal.nl/book.pdf.

155. ‘Forbidden book now freely available’, Banned Books Museum, Tallinn, 2024, over de presentatie van de Engelse editie en de opname ervan in de museumcollectie; vimeo.com/935927986 (bewijskaart).

156. Grok (xAI) op X, aanbeveling van 4 november 2025; x.com/grok/status/1985507338372202650 (bewijskaart).

157. Bevestiging door xAI op X van de officiële aanbeveling namens het bedrijf, 6 november 2025; x.com/grok/status/1986563860116185346 (bewijskaart).

158. Koninklijke Bibliotheek (KB), de nationale bibliotheek van Nederland, bericht over de selectie van dedoofpotgeneraal.nl voor de nationale webcollectie, kenmerk 38826057, 12 juni 2026 (e-mail, in het bezit van de auteur); voor het eerst gearchiveerd op 12 juli 2026.

159. UNESCO, *Charter on the Preservation of the Digital Heritage*, 2003; unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000179529 (bewijskaart).

160. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, e-boek gedeponeerd in Zenodo (CERN), juli 2026, DOI 10.5281/zenodo.21116205; doi.org/10.5281/zenodo.21116205 (bewijskaart).

161. Edwin Giltay, *The Cover-up General*, e-boek gedeponeerd in Zenodo (CERN), juli 2026, DOI 10.5281/zenodo.21115325; doi.org/10.5281/zenodo.21115325 (bewijskaart).

162. Bibliotheek van het Vredespaleis, Den Haag, catalogusrecord, geraadpleegd op 23 maart 2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/vredespaleis.pdf (bewijskaart).

163. NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, Amsterdam, bibliotheekcatalogus, geraadpleegd op 23 maart 2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/niod.pdf (bewijskaart).

164. Nationale en Universiteitsbibliotheek van Bosnië en Herzegovina, Sarajevo, COBISS-catalogusrecord (COBISS.BH-ID 69836038), geraadpleegd op 26 juli 2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/nubbih.pdf (bewijskaart).

165. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), eindnoot 287, waarin de schenking van twee exemplaren door vredesorganisatie PAX aan de bibliotheek van het Srebrenica Memorial Centre is vastgelegd; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/potocari.pdf (bewijskaart).

166. The Wiener Holocaust Library, Londen, catalogusrecord (plaatsnummer L12a(1) Gil), geraadpleegd op 23 september 2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/wiener.pdf (bewijskaart).

167. Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung, Regensburg, catalogusrecord (signatuur W 01/2026.2300), geraadpleegd op 2 oktober 2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/regensburg.pdf (bewijskaart).

168. E-mail van prof. Andrew Hales, University of Mississippi, aan Giltay, 1 juli 2025, waarin hij het onderzoek bevestigt; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/study.pdf (bewijskaart).

169. Tiplijst van de Week van het Verboden Boek 2026, een campagne van Probiblio, CPNB, PEN Nederland, de Schrijverscentrale en de Koninklijke Boekverkopersbond; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/tiplijst.pdf (bewijskaart).

170. Gezamenlijke catalogus van de Defensiebibliotheken (Koninklijke Militaire Academie, Koninklijk Instituut voor de Marine, Nederlands Instituut voor Militaire Historie), geraadpleegd op 23 maart 2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/biebs2.pdf (bewijskaart).

171. Nationale ombudsman, telefoonnotitie van 7 oktober 1999 (zie noot 41); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/karakter.pdf (bewijskaart).

172. Militaire Inlichtingendienst (MID), intern rapport ‘Intern onderzoek GILTAY’, nr. Det/51/99, 12 februari 1999, met de verklaring van Overduyn over Giltays vermeende ontslag bij Casema; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/chef-staf-mid.pdf (bewijskaart).

173. Getuigschrift van Casema, 8 juni 1999 (zie noot 42); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage4.pdf (bewijskaart).

174. Referentiebrief van Randstad Callflex, mei 1999 (zie noot 43); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/bijlage6.pdf (bewijskaart).

175. Barbara Overduyn, memorie van antwoord, Gerechtshof Den Haag, 2 februari 2016, punt 36; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/memorie.pdf (bewijskaart).

176. Brief van het Ministerie van Defensie, 6 juni 2017 (zie noot 106): 'Ik beschouw derhalve uw zaak als afgedaan'; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/buirma.pdf (bewijskaart).

177. Wisseling op Twitter tussen minister van Defensie Ank Bijleveld en Giltay, 25 oktober 2018, in een openbare draad die ook aan de Belgische minister van Defensie Steven Vandeput was gericht; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/twitter.pdf (bewijskaart).

178. Nationale ombudsman, rapport 1999/507, onderdeel C.5 (zie noot 40); www.nationaleombudsman.nl/uploads/rapporten/19990507_1998.07789.pdf (bewijskaart).

179. Leo de Rooij, 'Om blaren hoef je niet uit te vallen', *Landmacht*, blad van het Ministerie van Defensie, nr. 7, 9 september 2014, met een fotobijschrift dat Karin Vaalburg noemt als luitenant-kolonel van het Personeel Logistiek Commando; magazines.defensie.nl/landmacht/2014/07/vierdaagse-2014 (bewijskaart).

180. E-mail van Karin Vaalburg, senior juridisch adviseur van de Nationale ombudsman, aan Giltay, 9 januari 2024; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/vaalburg.pdf (bewijskaart).

181. Minister van Defensie, brief aan de Tweede Kamer van 13 oktober 2017, p. 3 (zie noot 135); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/kamerbrief.pdf (bewijskaart).

182. Moeders van Srebrenica, memorie van grieven, 7 juli 2015, p. 23; vandiepen.com/wp-content/uploads/2023/07/15-mvs_grieven_7-7-2015.pdf (bewijskaart).

183. Gerechtshof Den Haag, arrest van 12 april 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:870; deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2016:870 (bewijskaart).

184. Brief van de vaste commissie voor Defensie aan Giltay, 18 september 2017 (zie noot 17); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/commissie.pdf (bewijskaart).

185. Brief van de minister van Justitie en Veiligheid aan Giltay, 12 januari 2021 (zie noot 126); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/justitie.pdf (bewijskaart).

186. E-mail van Karin Vaalburg, 9 januari 2024 (zie noot 180); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/vaalburg.pdf (bewijskaart).

187. Rechtbank Den Haag, uitspraak van 18 juli 2023 (zie noot 144); deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBDHA:2023:17841 (bewijskaart).

188. Barbara Overduyn, memorie van antwoord, punt 36 (zie noot 175); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/memorie.pdf (bewijskaart).

189. Uittreksel uit de Basisregistratie Personen (BRP) van Barbara Overduyn met de vermelding van haar overlijden, verstrekt via het CBG Centrum voor familiegeschiedenis; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/persoonslijst.pdf (bewijskaart).

190. Openbaar debat 'Fallen | Cancelled | Mercy?', georganiseerd door de American Protestant Church of The Hague en LUX Academy, Amare, Den Haag, 25 maart 2026, met rechter Solomy Balungi Bossa van het Internationaal Strafhof; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/bossa.pdf (bewijskaart).

191. E-mails van Giltay aan het Internationaal Strafhof, 26 en 31 maart 2026, met het verzoek om een reactie van rechter Bossa; geen antwoord ontvangen; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/icc.pdf (bewijskaart).

192. Moeders van Srebrenica, memorie van grieven, p. 23 (zie noot 182); vandiepen.com/wp-content/uploads/2023/07/15-mvs_grieven_7-7-2015.pdf (bewijskaart).

193. Hoge Raad der Nederlanden, arrest van 19 juli 2019 (zie noot 119); deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2019:1223 (bewijskaart).

194. Schriftelijke toelichting van de Stafdienst Juridische Zaken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan haar Adviescommissie bezwaarschriften Woo en Who, 14 oktober 2026, kenmerk W2026005/BZ260519, ter verdediging van het besluit op Giltays Woo-verzoek in zijn bezwaarprocedure, p. 10; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/toelichting-tk.pdf, p. 2 (bewijskaart).

195. Edwin Giltay, *De doofpotgeneraal*, derde, herziene druk (Den Haag: eigen uitgave, 2025), pp. 150–151; www.dedoofpotgeneraal.nl/boek.pdf.

196. *Balkan Insight*, ‘Netherlands “Spent Over €2.6 Million” on Fighting Srebrenica Cases’, 21 januari 2022; balkaninsight.com/2022/01/21/netherlands-spent-over-e2-6-million-on-fighting-srebrenica-cases (bewijskaart).

197. Ministerie van Defensie, besluiten van 2 december 2021 en 5 januari 2022 op Giltays Wob-verzoeken, kenmerken BS2021025638 en BS2021028374, waarmee vijf factuuroverzichten van de landsadvocaat in de Srebrenica-zaken openbaar werden gemaakt; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/landsadvocaat.pdf (bewijskaart).

Bijlage: een selectie uit de media-aandacht

De media-aandacht hieronder omvat pers, radio, televisie en onlinemedia in meer dan twaalf landen op vijf continenten. De items zijn ingedeeld naar de mijlpaal waarover ze berichten, niet naar de datum van verschijnen.

2014 – Non-fictiethriller

Boekblad (Nederland), Mandy den Engelsman, 'Coen Borgman start uitgeverij SpeakEasy', 24 november 2014; boekblad.nl/Nieuws/Item/coen-borgman-start-uitgeverij-speakeasy.

EenVandaag (Nederland), 'De Doofpotgeneraal: burger raakt betrokken bij spionage', 5 december 2014; eenvandaag.avrotros.nl/artikelen/de-doofpotgeneraal-burger-raakt-betrokken-bij-spionage-55812.

Leidsch Dagblad (Nederland), 'Uitzendkracht klem tussen de spionnen', 27 november 2014, pp. 2–3; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/leidschdagblad.pdf.

Naša Bosna (Bosnië en Herzegovina), 'Objavljena knjiga "Prikriveni General" o skrivanju filmskih rolni…' [Boek De doofpotgeneraal verschenen, over het achterhouden van de filmrolletjes…], nr. 40, 28 december 2014.

2015 – Lovende kritieken

Amsterdam FM (Nederland), radio-interview, 5 januari 2015.

Boekenkrant (Nederland), 'Interview Edwin Giltay', 19 september 2015; web.archive.org/web/20220609064503/https://boekenkrant.com/evenement/interview-edwin-giltay/.

Checkpoint (Nederland), 'De doofpotgeneraal', april 2015, p. 29; content.yudu.com/web/1r3p1/0A1zrki/CP1503/html/index.html?origin=reader.

Haarlems Weekblad (Nederland), Johan van Someren, 'De doofpotgeneraal', 27 mei 2015, p. 7; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/haarlemsweekblad.pdf.

NBD Biblion (Nederland), recensie, april 2015; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/biblion2015.pdf.

Nieuwe Revu (Nederland), recensie 'Duistere uitzendkracht'; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/revu.pdf.

Augustus 2015 – Eis tot verbod

Boekblad (Nederland), Vincent Elzinga, 'Oud-MID'er wil dat exx "De doofpotgeneraal" teruggeroepen worden', 4 augustus 2015; boekblad.nl/Nieuws/Item/oud-mid-er-wil-dat-exx-de-doofpotgeneraal-teruggeroepen-worden.

Boekenpost (Nederland), 'Oud nieuws, nieuw zeer', 11 augustus 2015.

Checkpoint (Nederland), 'Reactie Van Baal', september 2015.

Leidsch Dagblad (Nederland), Silvan Schoonhoven, 'Ex-"spion" eist geld voor "boek vol rare dingen"', 21 november 2015; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/schadevergoeding.pdf.

Nu.nl (Nederland), 'Ex-inlichtingenmedewerker wil verbod boek fotorolletje Srebrenica', 2015; www.nu.nl/binnenland/4100165/ex-inlichtingenmedewerker-wil-verbod-boek-fotorolletje-srebrenica.html.

OpLinie (Nederland), 'Oud MID-er wil boek verbieden', oktober 2015, p. 20.

14 december 2015 – Totaalverbod

Algemeen Dagblad (Nederland), 'Volledig vrij publiceren bestaat niet in Nederland', 5 april 2016.

B92 (Servië), 'Holandski sud zabranio knjigu o Srebrenici' [Nederlandse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 24 december 2015; www.b92.net/o/info/vesti/index?nav_id=1078226.

Bljesak.info (Bosnië en Herzegovina), 'Nizozemski sud zabranio prodaju knjige…' [Nederlandse rechter verbiedt verkoop van boek…], 24 december 2015.

Boekenpost (Nederland), 'De Doofpotgeneraal', 5 januari 2016.

Bota Sot (Kosovo), 'Gjykata e Holandës ndalon librin për Srebrenicën' [Nederlandse rechter verbiedt het boek over Srebrenica], 24 december 2015.

CdM (Montenegro), 'Cenzura: Haški sud zabranio knjigu o Srebrenici' [Censuur: Haagse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 24 december 2015; www.cdm.me/svijet/evropa/cenzura-haski-sud-zabranio-knjigu-o-srebrenici.

Checkpoint (Nederland), 'Boek De doofpotgeneraal verboden', januari 2016, p. 8.

Danas (Servië), D.D., 'Holandski sud zabranio knjigu o Srebrenici' [Nederlandse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 24 december 2015; www.danas.rs/vesti/drustvo/holandski-sud-zabranio-knjigu-o-srebrenici/.

Den Hollander (Nederland), over het boek; portal.denhollander.info/articles/34179?banner=oldsite.

Dnevni avaz (1) (Bosnië en Herzegovina), A. Hu., 'Holandski sud zabranio knjigu o Srebrenici!' [Nederlandse rechter verbiedt boek over Srebrenica!], 24 december 2015; avaz.ba/vijesti/dijaspora/211372/holandski-sud-zabranio-knjigu-o-srebrenici.

Dnevni avaz (2) (Bosnië en Herzegovina), A. Hu., 'Casper ten Dam: Nakon zabrane knjige o Srebrenici pravdu ćemo tražiti do Evropskog suda!' [Casper ten Dam: na het verbod op het Srebrenica-boek zoeken we gerechtigheid tot aan het Europees Hof!], 4 januari 2016; avaz.ba/vijesti/bih/212758/casper-ten-dam-nakon-zabrane-knjige-o-srebrenici-pravdu-cemo-traziti-do-evropskog-suda.

Dnevnik (Noord-Macedonië), 'Холандскиот суд забранил книга за Сребреница…' [Nederlandse rechter verbiedt boek over Srebrenica…], 28 december 2015, op de voorpagina en pp. 2–3; web.archive.org/web/20170212020754/dnevnik.mk/?ItemID=791715F298C1054AAFDEB60703D0EC38.

Gazeta Express (Kosovo), 'Gjykata e Holandës ndalon librin për Srebrenicën' [Nederlandse rechter verbiedt het boek over Srebrenica], 24 december 2015.

IE-Forum (Nederland), 'Verbod op verdere verspreiding en promotie van…', 22 december 2015.

Index on Censorship (Verenigd Koninkrijk), 'Netherlands: Court bans book on Srebrenica genocide' (Mapping Media Freedom), 24 december 2015; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/indexoncensorship.pdf.

Koha (Kosovo), 'Gjykata e Holandës ndalon librin për Srebrenicën' [Nederlandse rechter verbiedt het boek over Srebrenica], 24 december 2015.

Leidsch Dagblad (Nederland), 'Verbod op boek over spionnen', 19 december 2015, p. 5.

Makfax (Noord-Macedonië), 'Судот во Хаг забрани книга за Сребреница' [Haagse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 25 december 2015; web.archive.org/web/20260228033542/https://makfax.com.mk/svet/evropa/sudot-vo-hag-zabrani-kniga-za-srebrenica/.

Mapping Media Freedom (Europa), 'Netherlands: Court bans book on Srebrenica genocide', 24 december 2015.

Mondo.rs (Servië), 'Zabranjena knjiga o Srebrenici' [Boek over Srebrenica verboden], 24 december 2015.

NOS (Nederland), 'Srebrenica-boek De Doofpotgeneraal alsnog verboden', 21 december 2015; nos.nl/artikel/2076565-srebrenica-boek-de-doofpotgeneraal-alsnog-verboden.

Nova TV (Noord-Macedonië), 'Судот во Хаг ја забрани книгата за улогата на…' [Haagse rechter verbiedt het boek over de rol van…], 25 december 2015.

Novi (Bosnië en Herzegovina), 'Sud u Hagu zabranio knjigu o Srebrenici' [Haagse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 24 december 2015.

Novosti (Servië), 'Holandski sud zabranio knjigu o Srebrenici' [Nederlandse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 24 december 2015.

Politika (Servië), Младен Кременовић, 'Суд у Хагу забранио књигу о Сребреници' [Haagse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 24 december 2015; www.politika.rs/scc/clanak/346012/Sud-u-Hagu-zabranio-knjigu-o-Srebrenici.

PowNed (Nederland), 'Srebrenica-boek verboden', 21 december 2015.

RTS (Servië), 'Holandski sud zabranio knjigu o Srebrenici' [Nederlandse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 24 december 2015; rts.rs/vesti/svet/2151990/holandski-sud-zabranio-knjigu-o-srebrenici.html.

RTV (Servië), 'Knjiga o Srebrenici zabranjena posle godinu dana' [Boek over Srebrenica na een jaar verboden], 24 december 2015; rtv.rs/sr_lat/evropa/knjiga-o-srebrenici-zabranjena-posle-godinu-dana_673151.html.

Shqiptarja.com (Albanië), 'Gjykata e Hagës ndalon librin mbi krimet…' [Haagse rechter verbiedt het boek over de misdaden…], 24 december 2015.

Sky MK (Noord-Macedonië), 'Судот во Хаг забрани книга за Сребреница' [Haagse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 25 december 2015.

Tocka (Noord-Macedonië), 'Судот во Хаг забрани книга за Сребреница' [Haagse rechter verbiedt boek over Srebrenica], 25 december 2015.

Vesti (Servië), 'Marihunana je dozvoljena, ali ne i knjiga o Srebrenici' [Marihuana is toegestaan, maar een boek over Srebrenica niet], 24 december 2015; web.archive.org/web/20220519150602/https://arhiva.vesti-online.com/Vesti/Svet/541549/Marihunana-je-dozvoljena-ali-ne-i-knjiga-o-Srebrenici.

Villamedia (Nederland), Lars Pasveer, 'Verbod op boek over verdwenen Sebrenica-fotorolletje', 21 december 2015; www.villamedia.nl/artikel/verbod-op-boek-over-verdwenen-sbrenica-fotorolletje.

Februari 2016 – Hoger beroep

Dnevni avaz (Bosnië en Herzegovina), A. Hu., 'SUĐENJE "ZABRANJENOJ KNJIZI" U HAAGU: Skrivena fascikla o Srebrenici mora biti otvorena i dostupna javnosti!' [Proces tegen het 'verboden boek' in Den Haag: het verborgen Srebrenica-dossier moet open en openbaar worden!], 25 februari 2016; avaz.ba/vijesti/dijaspora/221845/sudenje-zabranjenoj-knjizi-u-haagu-skrivena-fascikla-o-srebrenici-mora-biti-otvorena-i-dostupna-javnosti.

MAARTEN! (Nederland), 'Een open wond', maart 2016, pp. 38–43.

NOS Radio 1 (Nederland), radio-interview, 25 februari 2016 (MP3); www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/interview.mp3.

Nu.nl (Nederland), 'Auteur "De Doofpotgeneraal" niet eens met verbod op boek', 2016; www.nu.nl/cultuur-overig/4196824/auteur-de-doofpotgeneraal-niet-eens-met-verbod-op-boek.html.

Schrijven Magazine (Nederland), Noreen Kaland, 'Openbare zitting De Doofpotgeneraal', 26 februari 2016; schrijvenonline.org/nieuws/openbare-zitting-de-doofpotgeneraal.

ThePostOnline (Nederland), 'Rechter beslist over lot verboden boek', 11 april 2016; web.archive.org/web/20160420153457/tptv.nl/2016/04/11/rechter-beslist-over-lot-verboden-boek/.

12 april 2016 – Juridische zege

31 Mag (Nederland), Martina V., 'Il libro censurato di Edwin Giltay inchioda il Dutchbat: "I vertici sapevano, un rullino di foto lo prova"' [Het gecensureerde boek van Edwin Giltay stelt Dutchbat aan de kaak: 'de top wist het, een fotorolletje bewijst het'], 12 juli 2016; 31mag.nl/libro-censurato-edward-giltay-inchioda-dutchbat-le-truppe-olandesi-sapevano-un-rullino-foto-lo-prova/.

Amsterdam FM (Nederland), radioprogramma *Literat-uur*, 18 april 2016.

Boekblad (Nederland), Mandy den Engelsman, 'Gerechtshof: Boek "De Doofpotgeneraal" niet verboden', 12 april 2016; boekblad.nl/Nieuws/Item/gerechtshof-boek-de-doofpotgeneraal-niet-verboden.

Checkpoint (Nederland), 'Boek De Doofpotgeneraal toch niet verboden', mei 2016.

Den Hollander (Nederland), annotatie 'Gerechtshof Den Haag 12 april 2016 (doofpotgeneraal II)', *Tijdschrift voor Internetrecht* 2016 nr. 3, IR 2016/92, 20 september 2016; portal.denhollander.info/articles/34524?banner=oldsite.

Dnevni avaz (Bosnië en Herzegovina), A. Hu., 'DEN HAAG Holandski sud ukinuo zabranu knjige o Srebrenici' [Den Haag: Nederlandse rechter heft verbod op Srebrenica-boek op], 12 april 2016; avaz.ba/vijesti/globus/230251/den-haag-holandski-sud-ukinuo-zabranu-knjige-o-srebrenici.

Hebban (Nederland), 'Hof schiet boekverbod af', 12 april 2016; web.archive.org/web/20240422035419/hebban.nl/artikelen/hof-schiet-boekverbod-af.

Lexxit (Nederland), 'Ernstige beperking vrijheid van meningsuiting, onderwerp maatschappelijk debat', oktober 2016.

Marechausseevereniging (Nederland), '"De Doofpotgeneraal" toch niet verboden', juni 2016, p. 22.

Naša Bosna (Bosnië en Herzegovina), 'Knjiga o Srebrenici "De Doofpotgeneraal" – Skinuta zabrana' [Boek over Srebrenica De doofpotgeneraal: verbod opgeheven], nr. 45, 30 mei 2016, p. 15; platformbih.nl/wp-content/uploads/2025/04/Nasa-Bosna-45.pdf.

NJF (Nederland), NJF 2016/242, 'Vrijheid van meningsuiting. Gevorderde verbod op herdruk boek "De Doofpotgeneraal" in appel afgewezen', Wolters Kluwer, 2016; jure.nl/ECLI:NL:GHDHA:2016:870.

Novi (Bosnië en Herzegovina), 'Sud u Haagu skinuo zabranu sa cenzurisane knjige o Srebrenici' [Haagse rechter heft verbod op gecensureerd Srebrenica-boek op], 12 april 2016; novi.ba/clanak/64484/sud-u-haagu-skinuo-zabranu-sa-cenzurisane-knjige-o-srebrenici.

Nu.nl (Nederland), 'Boek "De Doofpotgeneraal" mag toch verkocht worden', 2016; www.nu.nl/cultuur-overig/4245574/boek-de-doofpotgeneraal-mag-toch-verkocht-worden.html.

OpLinie (Nederland), '"De doofpotgeneraal" toch niet verboden', mei 2016.

Persvrijheidsmonitor (Nederland), Villamedia, 'Verspreidingsverbod "De doofpotgeneraal" vernietigd', 12 april 2016; www.villamedia.nl/persvrijheid/monitor/verspreidingsverbod-de-doofpotgeneraal-vernietigd.

RAV (Nederland), RAV 2016/75, 'Onrechtmatige publicatie. Wat weegt zwaarder, de uitingsvrijheid of het recht op privacy bij de publicatie van het boek De Doofpotgeneraal?', Sdu, 2016.

Rechtennieuws (Nederland), 'Boek De Doofpotgeneraal niet verboden', 12 april 2016.

Salto TV (Nederland), 'Forbidden book published again'; vimeo.com/465911601.

Schrijven Magazine (Nederland), 'Boekverbod De Doofpotgeneraal opgeheven', 12 april 2016; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/schrijven2016.pdf.

Vijesti (Bosnië en Herzegovina), 'Holandski sud ukinuo zabranu knjige o Srebrenici' [Nederlandse rechter heft verbod op Srebrenica-boek op], 12 april 2016.

Villamedia (Nederland), Lars Pasveer, 'Verspreidingsverbod "De doofpotgeneraal" vernietigd', 12 april 2016; www.villamedia.nl/artikel/verspreidingsverbod-de-doofpotgeneraal-vernietigd.

September 2016 – Herziene tweede druk

Ars Aequi (Nederland), Kwartaalsignaal, 'Mediarecht', september 2016.

Barts Boekenclub (Nederland), video over *De doofpotgeneraal*, 23 november 2016; vimeo.com/1210738384.

Boekblad (Nederland), Enno de Witt, 'Boek over fotorolletje Srebrenica geheel herzien', 9 september 2016; boekblad.nl/Nieuws/Item/boek-over-fotorolletje-srebrenica-geheel-herzien.

de Volkskrant (Nederland), 'Signalementen' (*Sir Edmund*), 22 oktober 2016; www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/boulez-van-bouwel-popa~bccc72c5/.

Dnevni avaz (Bosnië en Herzegovina), 'Zataškane srebreničke fotorolne štite holandske veterane…' [De weggemoffelde Srebrenica-filmrolletjes beschermen Nederlandse veteranen…], 1 oktober 2016; web.archive.org/web/20241126233223/https://avaz.ba/vijesti/256636/zataskane-srebrenicke-fotorolne-stite-holandske-veterane-da-bi-u-miru-popili-casu-piva.

Hebban (Nederland), Dick van der Veen, 'Geheime diensten en legertop op de pijnbank', 23 november 2016; hebban.nl/recensie/dick-van-der-veen-over-de-doofpotgeneraal.

LeesKost (Nederland), 'Het filmrolletje van Srebrenica', 30 januari 2017; www.leeskost.nl/2017/01/het-filmrolletje-van-srebrenica/.

Naša Bosna (Bosnië en Herzegovina), verslag van het gesprek met ambassadeur Čolaković, 17 april 2018; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/ambassade.pdf.

NBD Biblion (Nederland), vakrecensies; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/biblion.pdf.

Novini (Nederland), 'Verboden boek over verdwenen fotorolletje Srebrenica wordt…', 3 mei 2016.

OpLinie (Nederland), 'De doofpotgeneraal', september 2016.

Salto TV (Nederland), video van de boekpresentatie, 19 november 2016; www.youtube.com/watch?v=rgBhmvL8nQM.

2017 – Parlementaire druk

Dnevni avaz (Bosnië en Herzegovina), 'Srebrenica još progoni Holandiju' [Srebrenica blijft Nederland achtervolgen], 11 juli 2017; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/dnevniavaz2017.pdf.

Forum of EthnoGeoPolitics (Nederland), Edwin Giltay & Naida Ribić, 'Srebrenica continues to haunt the Netherlands—Impressions of a mass burial', Vol. 5 No. 2, winter 2017, pp. 37–40; ethnogeopolitics.org/wp-content/uploads/2018/01/ForumofEthnoGeoPoliticsVol5No2Winter2017.pdf.

Hart van Nederland (Nederland), televisie-item, 2017; web.archive.org/web/20190502194405/www.hartvannederland.nl/nieuws/2017/klokkenluider-giltay-vecht-voor-eerherstel/.

Naša Bosna (Bosnië en Herzegovina), Edwin Giltay, 'Srebrenica i dalje proganja Holandiju' [Srebrenica blijft Nederland achtervolgen], 7 oktober 2017, pp. 8–12; platformbih.nl/wp-content/uploads/2025/04/Nasa-Bosna-48.pdf.

Novini (Nederland), 'De krijgsmacht heeft een handje van intimidatiepraktijken', 12 januari 2017; deblauwetijger.com/krijgsmacht-handje-intimidatiepraktijken/.

Radio Mostar (Bosnië en Herzegovina), interview, 12 juli 2017.

Stav (Bosnië en Herzegovina), 'Svjedočenja protiv zaborava' [Getuigenissen tegen het vergeten], 30 juli 2017.

27 juni 2017 – Staatsaansprakelijkheid

Politika (Servië), Младен Кременовић, 'Холандија одговорна за смрт око три стотине Сребреничана' [Nederland verantwoordelijk voor de dood van zo'n driehonderd mannen uit Srebrenica], 27 juni 2017; www.politika.rs/scc/clanak/383805/Region/Holandija-odgovorna-za-smrt-oko-tri-stotine-Srebren.

2018–2023 – Aanhoudende aandacht

Al Jazeera Balkans (1) (Bosnië en Herzegovina), Jasmin Agić, 'Holandija prikrila fotografije mrtvih Bošnjaka iz Srebrenice' [Nederland hield foto's van dode Bosniakken uit Srebrenica achter], 21 juli 2018; balkans.aljazeera.net/vijesti/holandija-prikrila-fotografije-mrtvih-bosnjaka-iz-srebrenice.

Al Jazeera Balkans (2) (Bosnië en Herzegovina), Benjamin Butković, 'Holandski sud "pljunuo u lice" žrtvama genocida u Srebrenici' [Nederlandse rechter 'spuugt in het gezicht' van de slachtoffers van de genocide in Srebrenica], 20 juli 2019; balkans.aljazeera.net/opinions/2019/7/20/holandski-sud-pljunuo-u-lice-zrtvama-genocida-u-srebrenici.

Arabi Post (Turkije), 'بسبب حيوان ناطق أو تحريضها على مقاومة الديكتاتورية.. 10 كتب محظورة حول العالم' [Om een sprekend dier of om het aanzetten tot verzet tegen dictatuur: tien verboden boeken wereldwijd], 7 juli 2023; arabicpost.net/%D9%85%D9%86%D9%88%D8%B9%D8%A7%D8%AA/2023/07/07/%D9%83%D8%AA%D8%A8-%D9%85%D8%AD%D8%B8%D9%88%D8%B1%D8%A9/.

Balkan Insight (Bosnië en Herzegovina), 'Netherlands "Spent Over €2.6 Million" on Fighting Srebrenica Cases', 21 januari 2022; balkaninsight.com/2022/01/21/netherlands-spent-over-e2-6-million-on-fighting-srebrenica-cases/.

Banned Voices (Estland), podcast met Edwin Giltay, 12 april 2021.

De Andere Krant (Nederland), 'De doofpotgeneraal', 7 maart 2020; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/dak.pdf.

Direktno 24 (Bosnië en Herzegovina), 'Šta mislite šta će biti nakon ovog skandala…' [Wat denkt u dat er na dit schandaal gebeurt…], 21 juli 2018.

Dnevni avaz (Bosnië en Herzegovina), E. T., 'Holanđanin Edvin Giltaj: Naši vojnici nisu zaštitili Srebrenicu' [Nederlander Edwin Giltay: onze militairen hebben Srebrenica niet beschermd], 19 juli 2019; avaz.ba/vijesti/bih/503493/holandanin-edvin-giltaj-nasi-vojnici-nisu-zastitili-srebrenicu.

Faktor (Bosnië en Herzegovina), 'Zataškavanje genocida. Holandija prikrila fotografije mrtvih Bošnjaka iz Srebrenice' [Toedekken van genocide: Nederland hield foto's van dode Bosniakken uit Srebrenica achter], 21 juli 2018.

Forum of EthnoGeoPolitics (Nederland), Jeroen Stam, 'Dutch Defence Ministry keeps bumbling', Vol. 6 No. 1, zomer 2018, pp. 51–53; ethnogeopolitics.org/wp-content/uploads/ForumofEthnoGeoPoliticsVol6No1Summer2018.pdf.

GeenDoofpot (Nederland), 'Betonnen muur van onbegrip', 29 augustus 2019; web.archive.org/web/20231205093745/https://geendoofpot.nl/betonnen-muur-van-onbegrip/.

Hayat.ba (Bosnië en Herzegovina), 'Holanđanin na udaru obavještajnih službi. Naši vojnici nisu zaštitili Srebrenicu' [Nederlander in het vizier van inlichtingendiensten: onze militairen hebben Srebrenica niet beschermd], 19 juli 2019.

Historiek (Nederland), 'Nieuwe geschiedenisboeken (week 15)', 9 april 2019.

Koran Sindo (Indonesië), 'Buku-Buku Kontroversial Terlarang Abad 21' [Omstreden verboden boeken van de 21e eeuw], 15 oktober 2018; web.archive.org/web/20210618095127/https://news.okezone.com/read/2018/10/15/65/1964201/deretan-buku-kontroversial-terlarang-di-abad-21.

Listverse (Verenigde Staten), '10 Books Banned In The 21st Century', 10 oktober 2018.

Novini (Nederland), Jeroen Stam, 'Defensie flatert voort', 25 augustus 2018; deblauwetijger.com/defensie-flatert-voort/.

Onafhankelijke Defensiebond (Nederland), boekbespreking in het blad van de bond, 2021; www.defensiebond.nl/recensie/boekbespreking-de-doofpotgeneraal/.

Oslobođenje (Bosnië en Herzegovina), 'Nizozemska potrošila 2,6 miliona eura na sudske sporove za Srebrenicu' [Nederland gaf 2,6 miljoen euro uit aan rechtszaken over Srebrenica], 22 januari 2022; web.archive.org/web/20220417112046/https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/nizozemska-potrosila-2-6-miliona-eura-na-sudske-sporove-za-srebrenicu-727689/.

Radio BH Dijaspore (Bosnië en Herzegovina), video-interview, 20 juni 2021; www.youtube.com/watch?v=iAvKj1dyXcA.

Saff Magazine (Bosnië en Herzegovina), 'Kako su zataškali početak genocida: Holandija prikrila fotografije mrtvih Bošnjaka iz Srebrenice' [Hoe het begin van de genocide werd toegedekt: Nederland hield foto's van dode Bosniakken uit Srebrenica achter], 21 juli 2018; saff.ba/kako-su-zataskavali-pocetak-genocida-holandija-prikrila-fotografije-mrtvih-bosnjaka-iz-srebrenice/.

Slobodna Bosna (Bosnië en Herzegovina), over het achterhouden van de Srebrenica-foto's, 21 juli 2018; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/slobodnabosna.pdf.

Source.ba (Bosnië en Herzegovina), 'Holanđanin. Naši vojnici nisu zaštitili Srebrenicu' [Nederlander: onze militairen hebben Srebrenica niet beschermd], 19 juli 2019.

Študent.si (Slovenië), Urban Husu, 'Moderne kontroverzne knjige: Charlijev svet in druge' [Moderne omstreden boeken: Charlies wereld en andere], 9 augustus 2020; www.student.si/zabava/knjiga/moderne-kontroverzne-knjige/.

Trouw (Nederland), 'Wat voor uitgeverij is De Blauwe Tijger, die wordt genoemd in het Dreigingsbeeld Terrorisme', 17 oktober 2020.

2024 – Internationale lancering

Banned Books Museum (Estland), 'Forbidden book now freely available', 2024; vimeo.com/935927986.

Dagblad Suriname (Suriname), 'Wat is een politiestaat', 13 februari 2024; dbsuriname.com/2024/02/13/wat-is-een-politiestaat/.

Naša Bosna (Bosnië en Herzegovina), ‘Zabranjena knjiga o zataškavanju afere o genocidu u Srebrenici je sada dostupna’ [Het verboden boek over de doofpot rond de genocide in Srebrenica is nu beschikbaar], 13 oktober 2024.

Versindaba (Zuid-Afrika), Gerard Scharn, ‘Merkwaardige boeken’, 5 augustus 2024; versindaba.co.za/2024/08/05/gerard-scharn-merkwaardige-boeken/.

April en juli 2025 – Al Jazeera Documentary

Al Jazeera Documentary (1) (Qatar), fotoverhaal op Instagram, 22 april 2025; www.instagram.com/p/DIv9OX1O7k3/.

Al Jazeera Documentary (2) (Qatar), fotoverhaal op Facebook, 11 juli 2025; www.facebook.com/Aljazeeradoc/posts/pfbid02nusC88MDU6fLeg2GRYMNafs2SN589Q3EtqwDQH6jaZKDxLCxVohckuwqmaBLL88el.

Al Jazeera Documentary (3) (Qatar), fotoverhaal opnieuw geplaatst op Instagram, 11 juli 2025; www.instagram.com/p/DL-pc44MeTZ/?img_index=1.

November 2025 – Nieuwe doorbraak

Bljesak.info (Bosnië en Herzegovina), N.K., ‘AI chatbot Grok prvi put samostalno preporučio knjigu o Srebrenici’ [AI-chatbot Grok beveelt voor het eerst op eigen initiatief een boek over Srebrenica aan], 10 november 2025; bljesak.info/magazin/knjige/ai-chatbot-grok-prvi-put-samostalno-preporucio-knjigu-o-srebrenici/539611.

Grok (1) (Verenigde Staten), aanbeveling op X, 4 november 2025; x.com/grok/status/1985507338372202650.

Grok (2) (Verenigde Staten), bevestiging van de primeur op X, 6 november 2025; x.com/grok/status/1986563860116185346.

Grok (3) (Verenigde Staten), bericht op X, 10 november 2025; x.com/grok/status/1988541827218338005.

Tocka (Noord-Macedonië), ‘„Grok“ на Илон Маск ја поддржува забранетата холандска книга за откривање на злосторствата во Сребреница’ [Grok van Elon Musk steunt het verboden Nederlandse boek dat de misdaden in Srebrenica blootlegt], 10 november 2025; tocka.com.mk/vesti/536315/grok-na-ilon-mask-ja-poddrzuva-zabranetata-holandska-kniga-za-otkrivanje-na-zlostorstvata-vo-srebrenica.

September 2026 – Week van het Verboden Boek

Week van het Verboden Boek (Nederland), tiplijst ‘Boekenlijst Verboden Boeken’, september 2026; www.dedoofpotgeneraal.nl/doc/tiplijst.pdf.